

משרד החינוך
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 169 - אלול התשס"ו - תשרי התשס"ז

חברי המערכת: הרב אליהו אביעד, מלכה אהרונסון, ד"ר אברהם גוטליב, שילה הרשושנים, הרב אריה וינברגר,
שמעון עזר, ד"ר עמנואל בן נאה, שמחה סיאני, חנה תובל-מרמלשטיין

עיצוב עטיפה, סדר וגרפיקה: סטודיו "שושנה שחר"

הוצאה לאור: מחלקת הפירסומים, משרד החינוך

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך

רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464

אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית: www.education.gov.il/toranit

© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, תשרי התשס"ז

תוכן העניינים

5	תאריכים ומאורעות בחודשי אלול-תשרי
14	בדרך האתרים - מס' 13
17	חומר עיוני למדריכה
	דינים
20	א. מדיני הימים הנוראים
22	ב. מדיני חג הסוכות
23	ג. מדיני שמייני עצרת
24	לוח המודעות מס' 151 - תשבץ אלול תשרי
25	פסיפס קהילות ישראל - יהודי סוריה ולבנון - חלק א'
27	פעולות
29	א. חגי תשרי
35	ב. פרשת השבוע
42	תפזורת - מידות ותכונות אופי במקרא
43	מלאכות יד
46	חומר עזר
50	פתרונות לתשבץ אלול-תשרי
51	פתרונות לתפזורת

תאריכים ומאורעות בחודש אלול-תשרי

(אירועים ואתרים)

חודש אלול

הקדמה

חודש אלול הוא החודש השישי למניין החודשים מניסן. זהו חודש בו נהוגים מנהגי תשובה ונוהגים לומר בו סליחות, בני עדות המזרח מתחילים ממחרת ראש חודש אלול ועד ערב ראש השנה, ועדות אשכנז מתחילות לומר סליחות בשבוע שלפני ראש השנה.

מזל החודש: בתולה

במסורת היהודית הקובעת את חודש אלול כחודש של התעוררות ותקומה ראו במזל בתולה מעין קריאה לבתולת בת ציון, לישראל המשולה לבתולה - להתעורר, שנאמר "שובי בתולת ישראל".

אירועים

כג באלול תשס"א (11.9.01) - חמש שנים לפיגועי 11 בספטמבר. בבוקר 11 בספטמבר 2001 התבצעה מיתקפת הטרור הגדולה בהיסטוריה, המכונה פיגועי 11 בספטמבר: תשעה עשר טרוריסטים, אנשי אירגון אל קעידה, חטפו ארבעה מטוסי נוסעים. שניים מהם רוסקו אל תוך מגדלי התאומים במרכז הסחר העולמי בניו יורק ומוטטו אותם. מטוס נוסף רוסק לתוך הפנטגון, מרכז משרד ההגנה האמריקני, בסמוך לוושנינגטון, והחריב אחד מאגפיו. מטוס רביעי התרסק באזור חקלאי בפנסילבניה, בדרך להתרסקותו בבית הלבן, אחר שנוסעיו ניסו להתגבר על חוטפיהם. בהתקפות הטרור ניספו כ-3,000 בני אדם. הפיגועים היכו בהלם את העולם המערבי.

העולם החופשי התעורר בעיקבות פגיעה חמורה זו בערכיו הדמוקרטיים. ארצות הברית הנפגעת העיקרית יצאה למלחמה נגד אל-קעידה ותומכיהם.

היא פלשה לאפגניסטאן ולאחר מכן לעיראק, שתייהן מדינות אנטי-מערביות התומכות בטרור, שתמכו בכסף ובתשתיות באירגוני החבלה ושימשו בסיסי אימונים עבורם. המבצע נגד הטרור עדיין בעיצומו.

כוחות הקואליציה הצליחו ללכוד את סאדאם חוסיין, הרוזן העיראקי לשעבר ולהעמידו

למשפט. עד כה כוחות הקולאציה עזרו לעיראקים בהקמת משטר חוקתי חדש, משמשים בתפקידי שיטור ומנסים בעזרת האו"ם לייצב את המדינה. אולם איראן, סוריה ומדינות ערביות אחרות מנסות לטרפד את כל ההישגים של הקואליציה.

אתרים

ה באלול תשל"ו (1976) - שנת ה-30 לקצרין - עיר הבירה של הגולן. קצרין -

מועצה מקומית והעיר המזרחית ביותר בישראל הממוקמת כ-8 ק"מ מדרום-מזרח לגשר בנות יעקב. כ-350 מ' מעל פני הים. משקיפה אל מול רכסי החרמון, כ-17 ק"מ מזרחית מגבול סוריה.

המקום משמש מרכז ליישובים שבסביבתו ומהווה סמל להתחדשות ולשילוב של מסורת עתיקה ותנופה מחודשת.

השם קצרין הוא עברי-ארמי ופירושו הוא מצודה או ארמון מבוצר. השם נשתמר בשם הכפר הערבי הנטוש קצרין.

קצרין העתיקה

קצרין, העיר התלמודית הייתה אחת מעשרות קהילות יהודיות מפוארות ששיגשו בתקופת התלמוד במערב הגולן ובמרכזו. בין המאות השנייה עד השמינית לספירה, יהודים חיו בגולן ובבשן כבר מימי התנחלות שבט מנשה בזמן המרד הגדול ברומאים (66 לספירה).

לאחר שנפלה גמלא, נפגע היישוב היהודי בגולן, אך לא חדל להתקיים. הוא שב והתאושש והגיע למלוא פריחתו בתקופת התלמוד. עיקר פרנסת תושבי הגולן וקצרין בכללם, היה ייצור שמן זית וייצואו. במאה השמינית לספירה, כשהתערער הביטחון בדרכים בהן הובל השמן - נפגע בסיס כלכלי זה. רעידת אדמה קשה שפקדה את קצרין בשנת 749 לספירה גרמה לנטישת המקום ויישובים אחרים באזור למשך כחמש מאות שנה.

בתקופה הממלוכית (מאות 12-13 לספירה) נושב המקום מחדש ומסגד נבנה על חורבות בית הכנסת. לאחר תקופת נטישה נוספת התיישבו כאן בני שבט בדואי. המקום שוב ננטש עד התקדמות חיילי צה"ל בגולן במלחמת ששת הימים.

בניית קצרין החדשה החלה בשנת 1975 בעיקבות החלטת ממשלת ישראל להקים בגולן יישוב עירוני בין 20,000 תושבים. בשנות התשעים באו לקצרין כ-3,000 עולים מחבר המדינות. קצרין היא המרכז העירוני של הגולן ובה מרכז מסחרי, אזור תעשייה, משרדי המועצה ומכללת אוהל-קצרין.

קצרין נודעת באיכות החיים הטובה שבה ונופה המיוחד.

אתרים בקצרין

מוזיאון בובות - מתוארים תולדות העם היהודי מתקופת התנ"ך ועד חתימת חוזה השלום עם ירדן.

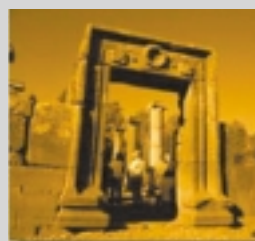

מוזיאון עתיקות גולן - הוקם

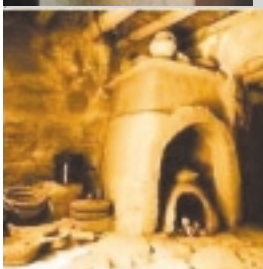
כדי לשמש בית למימצאים המיוחדים שהתגלו בגולן ולהמחיש את עברו. המוזיאון מציג פריטים מכל תקופות ההתיישבות ברמת הגולן. אולם נפרד מוקדש לעיר גמלא - "מצדה של הצפון" - אשר עמדה בגבורה במצור ובקרבות מרים כנגד הרומאים במרד הגדול.

פארק קצרין העתיקה (חורבת קצרין) - בדרום

מערב היישוב התגלו חרסים מתקופות שונות, נחשפו שרידי היישוב היהודי שהתקיים מהתקופה הרומית ועד התקופה הערבית הקדומה (אחדים מבתי היישוב שוחזרו). אתר מרכזי בפארק הוא בית כנסת מפואר שנבנה במאה ה-6 לספירה והתגלה בשנת 1967 על ידי הארכיאולוג שמריהו גוטמן ז"ל.

בשנת 1967 חפירה ארכיאולוגית הביאה לחשיפתה של העיר הקדומה ובעיקבותיה לשיחזורו החלקי. כעשירית משטח העיר נחפרה עד כה. בעיר ובסימטאותיה נחשף חלק מאזור המגורים, מעיין והרחוב הראשי. שיחזור שני בתים מאפשר למבקרים הצצה אל חיי היום יום של דייריהם היהודיים והבנה טובה ומעמיקה יותר על אורחות חייהם בארץ-ישראל בכלל ובגולן בפרט.

בחוויה התלמודית בקצרין, באווירה ייחודית על ספסלי אבן ורצפת

פסיפס אל מול 6 מסכים, ניתן לחוש בלב הפועם של בית המדרש, הלכה, מוסר ותרבות. אפשר לחוות את הדיון הסוער, הליבון והבירור תוך רצון עז לזקק את האמונה היהודית ולהזדהות עם ספרות המשנה והתלמוד.

לאחרונה נפתחה באזור פינת חי.

לפרטים נוספים בטל' 04-6962412.

חודש תשרי

אירועים

א-ב תשרי - ראש השנה.

ראש השנה הוא החג היחיד שחל בראש חודש (א תשרי) ונמשך יומיים רצופים, אך שני ימים אלה נחשבים למעשה ליום אחד ארוך - "יומא אריכתא" (יום ארוך בארמית).

ראש השנה נחשב ליום הדין הכללי לכל העולם שבו הקב"ה דן ושופט את כל באי עולם ומכאן חשיבותו.

עשרת הימים - מראש השנה עד יום הכיפורים - נקראים עשרת ימי תשובה. יש המכנים את התקופה בין כסה לעשור, על פי הפסוק "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו" (תהלים פא).

ג תשרי - צום גדליה.

לאחר חורבן בית ראשון הוגלו בני ישראל לבבל, ובארץ-ישראל נשארו מעט אנשים שהיוו את דלת העם - איכרים ויוגבים. על האנשים האלה הפקיד מלך בבל את גדליהו בן אחיקם. גדליהו ריכז את כל היושבים בציון וניסה לשקם את החיים בארץ-ישראל ובתוך כך לעורר את התקווה לחידוש המלוכה בארץ.

מעמדו הרם של גדליהו בעיני מלך בבל, ובקרב היהודים היו לצנינים בקרב מלך עמון שעינו הייתה צרה בשארית יהודה, הוא שלח את ישמעאל בן נתניה מזרע המלוכה ביהודה לרצוח את גדליהו. בעיקבות הרצח, היהודים בארץ חששו מנקמת מלך בבל וברחו למצרים, וכך נתפזרה שארית הפליטה והארץ נותרה שוממה (ליתר פרטים, ראה מלכים ב: כה, כו-כח).

י תשרי - יום הכיפורים.

יום הכיפורים הוא יום מיוחד שיש לו שתי פנים. מצד אחד - זהו יום של חרדה ופחד מגור הדין ומצד שני - זהו יום של תקווה והבטחה לסליחה ולמחילה. יום הכיפורים אינו מכפר על עבירות שבין אדם לחברו ללא בקשת סליחה ופיוס. על פי המסורת היהודית אנו מתעלמים ביום זה מכול הצרכים הגופניים - אכילה, שתייה, רחיצה וגם מפעולות רגילות אחרות ומקדישים את כל שעות היום לתפילה בבית הכנסת ולחשבון הנפש.

יג תשרי תשל"ד (1973) - מלחמת יום הכיפורים.

המלחמה שפרצה ביום הכיפורים תשל"ד הייתה אחת הקשות שידעה מדינת ישראל מעודה.

כוחות גדולים של צבאות מצרים וסוריה פרצו את קווי ההגנה הישראליים בתעלת סואץ וברמת הגולן. במשך מספר ימים היו לכוחות האויב הישגים, אך עד מהרה התהפך הגלגל: הסורים נהדפו מכל רמת הגולן וכוחות צה"ל כבשו מובלעת בתחום סוריה; ואילו בחזית הדרום - על אף האחיזה המצרית ברוב קו המוצבים הישראליים - הצליחו כוחות צה"ל לחצות את התעלה, לכבוש במצרים שטח גדול ממערב לתעלה ולכתר ארמייה מצרית שלימה ממזרח לה.

ההישגים הישראליים, גדולים כשלעצמם, הושמו בצל בשל ההפתעה שבהתקפה המצרית-סורית, אי המוכנות בתחומים רבים ומספר הנפגעים הגדול: יותר מ-2,500 הרוגים, 7,500 פצועים ו-300 שבויים. אחרי המלחמה, ובעיקר לנוכח מסקנות (ועדת חקירה בראשות השופט אגרנט), חלו שינויים גדולים בצמרת הצבאית והמדינית.

(על פי "50 על 50", מאת יים אירועים וציוני דרך תש"ח-תשנ"ו, מרדכי נאור)

יג תשרי תשמ"ז (1986) - הנווט רון ארד נפל בשבי אירגון אמל.

נווט חיל האוויר, נשוי לתמי ואב ליובל. למד בפנימייה הצבאית שליד הגימנסיה העברית "הרצליה" בתל-אביב.

התנדב לקורס טייס, וזכה לצל"ש לאחר שהציל את חיי הטייס שהיה עימו במטוס הפנטיום באחת הגיחות שערכו.

ב-16 באוקטובר 1986, יצא לגיחת הפצצה של יעדי מחבלים באזור צידון שבדרום לבנון. בדרכו נפגע מטוס הפאנטום בו טס, ושני אנשי הצוות נטשו את המטוס. הטייס חולץ מאזור ההתרסקות, ואילו הנווט, רס"ן רון ארד, נפל בשבי אירגון אמל השיעי.

בשנתיים הראשונות הועברו מכתבים ממנו לידי ישראל, אך לאחר מכן נותק הקשר איתו לגמרי, ומאז 1987 נעלמו עיקבותיו.

כחלק מהמאמצים שיחרורו ולקבלת מידע על גורלו, נחטפו השייח' עוביד ומוסטפה דיראני, שהעביר את רון ארד לידי החיזבאללה. למרות זאת, מחקירתם לא עלה מידע חדש בדבר מיקומו של רון ארד. במערכת הביטחון סבורים כי הוא הועבר לידי האיראנים.

בעיקבות שיחרורם של השייח' עוביד ומוסטפה דיראני בעיסקת חילופי גופות החיילים בני אברהם, עדי אביטן עומר סוואד והחטוף אלחנן טננבאום, יצאו משפחתו וחבריו של רון ארד למחאה ציבורית בניסיון למנוע את שיחרורם על ידי הגשת בג"צ, אך ללא הואיל.

במהלך שביו הועלה רון ארד לדרגת סא"ל. תאריך החטיפה מצוין כל שנה בכל הארץ בתלייה של בלון כחול.

בחודש דצמבר 2004 הודיע ראש הממשלה, אריאל שרון, כי ישראל תעמיד פרס כספי של 10 מיליון שקל למי שיתן מידע מהימן על שעלה בגורלו של רון ארד. הצעת הפרס הייתה שלב ראשון בעיסקת השבויים שעמדה לדיון בין ישראל לבין החיזבאללה. השלב השני תוכנן לכלול שיחרור אסירים לבנוניים מישראל, ובתוכם האסירים סאמיר וקנטאר ויחיא סכאף, בתמורה לקבלת מידע חדש לגבי רון ארד. שלב זה נכשל.

משפחת ארד, מצידה, שנאשה מהמהלכים המדיניים, הודיעה כי פתחה במגעים עצמאיים עם גורמים באיראן.

טו תשרי - כא תשרי - חג הסוכות.

אחד משלושת הרגלים שהתורה מצווה לחגוג - הוא חג הסוכות (שני האחרים הם פסח ושבועות), על פי הפסוק "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר (בבית המקדש) בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות" (דברים טז, טז). מצווה זו של עלייה לרגל לירושלים הייתה קשורה לבית המקדש ולטקסים שנערכו בו. המנהג לעלות לרגל היה נפוץ בתקופות בית המקדש הראשון ובית המקדש השני ובמיוחד בחג הסוכות - חג האסיף עם סיום העבודות החקלאיות.

האדם שהיה שרוי מאז תחילת חודש אלול בחרדה של ימי הדין סמוך ובטוח כי תפילותיו נתקבלו והוא ניגש מיד במוצאי יום הכיפורים לעסוק במצוות בניית הסוכה. החג מזכיר לו את חסדי ה' לבני ישראל בנדודיו במדבר בדרך מן השיעבוד במצרים לחירות לאומית ורוחנית.

טז תשרי תרס"ו (1905) - הופעלה לראשונה רכבת העמק.

רכבת העמק הוא השם הנפוץ של שלוחת מסילת הרכבת החיג'אזית אשר נבנתה בתחילת המאה ה-20 בניצוח המהנדס הגרמני היינריך אוגוסט מייסנר.

מפעל זה הכניס רוח חדשה לעמקי צפון הארץ. הדבר בא לידי ביטוי במלחמת העולם הראשונה ובשלושים השנים שלאחריה.

גם הקמת תחנת הכוח ההידרו-אלקטרית בנהריים, נעזרה רבות ברכבת, באמצעות הועבר כל הציוד הכבד שהגיע לחיפה. המסילה הונחה לתוך התחנה ומאות הפועלים שהקימוה, נסעו בה מידי שבוע לחיפה, לתל-אביב ולירושלים.

ההתיישבות היהודית הטרייה בעמק יזרעאל ובבקעת כינרת נעזרה רבות בשירותי הרכבת. בעזרתה של המסילה התאפשרה ההגעה למרחבי עמק יזרעאל ובעיקבות כך החל

גידול משמעותי באוכלוסייה היהודית של האזור. כידוע כל החומרים בעזרתם הוקמו מרבית יישובי חומה ומגדל שבעמק יזרעאל, הובאו למקום על ידי הרכבת. התרומה המשמעותית ביותר שהעניקה רכבת העמק ליישובים הצעירים זכתה לכינוי "רכבת החלב" שהובילה את תוצרתם החקלאית לשווקים בארץ.

עם פרוץ המרד הערבי בשנת 1936 הפכה מסילת הברזל למוקד להתנכלויות מרובות. כדי להתמודד עם הבעיה הוקם "משמר הרכבת".

בשנת 1945, בעיקבות האכזבה ששררה ביישוב היהודי בארץ-ישראל ממדיניות הבריטים בנושא הקמת הבית הלאומי ליהודים וזכויות ההגירה לארץ ישראל, הוקמה בארץ תנועת המרי העברי. תנועה זו שמה לה למטרה לפגוע בתשתיות אסטרטגיות וביטחוניות ברחבי הארץ כדי להניא את ממשלת בריטניה מכוונותיה הפוגעות כלפי יהודי הארץ.

אחת הפעולות הראשונות שביצעה התנועה זכתה לכינוי "ליל הרכבות", שבו פשטו מאות חוליות חבלה על מיתקני הרכבת הפזורים לכל אורכה של הארץ. בפעולה זו השתתף בין היתר רחבעם זאבי (ז"ל) אז חייל צעיר בשורות הפלמ"ח.

את תחילת קיצה של רכבת העמק נהוג לראות ב-1948. באותו לילה שפשטו פלוגות ההגנה על כ-200 נקודות על פני רשת מסילות הברזל וחיבלו בהן קשות כדי לעכב ולמנוע את פלישת צבאות ערב הממששת ובאה.

במורשת הארצישראלית נפוצו סיפורים משעשעים על הרכבת. איטיותה המפורסמת - כ-25 קמ"ש, הייתה לשנינה.

סיפרו שנהג הקטר נהג לשוחח עם עוברי אורח שרכבו לצידו על חמוריהם, עד שאלה נפרדו ממנו באומרים "סליחה, אנו ממהרים..."

בימי החורף כשמרבצי כלניות פרחו בעמק, יכול היה נוסע לרדת, תוך כדי נסיעה, לקטוף לו זרים ולעלות שוב על אותה רכבת.

בעת מלחמת העולם הראשונה ניסו קצינים גרמנים שסייעו לצבא הטורקי להשיג שיא מהירות עולמי. הם חיברו מנוע של מטוס לקרון של הרכבת, פינו את המסילה מעפולה לחיפה ונסעו במהירות של 100 קמ"ש.

סופר שאחד מהפתרונות שיזמו המהנדסים כדי לחסוך בפחם עצים היה להעמיד תורן במרכז כל קרון ולקשור מפרש כדי ללכת עם הרוח.

באמצע שנת תש"ט (1949) הופסקה פעילותה. עד 1952 הופעל הקו מחיפה לעפולה ולבית שאן רק לפי הזמנה מיוחדת של מטיילים.

אתרים באזור

ביישוב אל-רואי ניתן לבקר אצל נחום לוי ששיחזר את תוואי המסילה ואת הקרונות שנסעו כאן עד 1935 ולשמזע את סיפוריו של מי שנסע ברכבת בעצמו.

לתיאום ביקור בטל' 053-8239248.

כפר יהושע

תחנת כפר יהושע או בשמה המקורי תחנת "תל א-שמאס" הייתה התחנה השלישית מבין שמונה התחנות המקוריות שנקבעו בשנת 1905. התחנה הוקמה בנקודה מבודדת בחלקו המערבי של עמק יזרעאל שהיה אז אזור ביצות שומם ושימשה כנקודת אספקה ותיקון לקטרים. במקום מולאו דודי הקיטור של הקטרים במים וכן נבנתה סדנה לתיקון קטרים וקרונות. התחנה הכילה שמונה מיבני אבן בסגנון גרמני, מבני תחנת כפר יהושע עברו שיפוץ מקיף בשנת 2005 לרגל מאה השנים להיווסדה של רכבת העמק. במקום הוצבו קרונות עץ עתיקים ובכוונת יוזמי השיפוץ להחיות את המקום ולהקים בו מוזיאון לתולדות רכבת העמק.

מוזיאון הרכבת בחיפה

בחלקו המזרחי של מיבנה התחנה הוקם מוזיאון הרכבת אשר מתעד את תולדות מסילות הברזל בארץ-ישראל למן חנוכת מסילת יפו-ירושלים ועד לימינו.

קיבוץ גשר הישן

במרס 1948 פסקה פעולתה של רכבת העמק, לאחר פיצוץ גשרי הירדן, ליד קיבוץ גשר. המקום משוחזר בימים אלה ונפתח לביקורים.

לעיון נוסף:

רכבת העמק, דוד תירוש, הוצאת החברה להגנת הטבע
רכבות בארץ-ישראל, אילן פלקוב, הוצאת רכבת ישראל

כב תשרי - שמיני עצרת ושמחת תורה.

שמיני עצרת הוא חג בפני עצמו. השם עצרת מבטא את אהבתו של הקב"ה לעמו לאחר שעם ישראל שוהה בירושלים במסגרת העלייה לרגל שבעה ימים, אומר להם הקב"ה: בני, עצרו עמי עוד יום אחד כי קשה עלי פרידתכם.

בתקופת התלמוד נודע חג זה בשם יום טוב אחרון (מגילה לא, ע"א). השם שמחת תורה מופיע לראשונה בספר "חילוקים שבין אנשי מזרח ובני ארץ-ישראל" (שנתחבר כנראה במחצית השנייה של המאה השביעית). חג זה קשור במנהג של בני בבל לסיים את קריאת התורה בציבור כל שנה (בארץ ישראל סיימו את הקריאה במשך שלוש שנים וחצי).

בסוף תקופת הגאונים אנו מוצאים לחג זה את השמות הללו: "יום הספר" ו"יום הסיום".

על פי "חגי ישראל בראי הלשון העברית", מאת שלמה הרמתי, בהוצאת הרשות המשותפת לחינוך יהודי ציוני

ל תשרי תשס"ב (2001) - יום הירצחו של רחבעם זאבי הי"ד.

רחבעם זאבי הי"ד היה אוהב ארץ-ישראל גדול. ארץ-ישראל על כל שטחיה ומרחביה. למרות שדמותו הייתה שנויה במחלוקת, רחבעם זאבי היה אוהב ונערץ על ידי רבים בשל מסירותו לארץ-ישראל ועם ישראל, בשל הגינותו ויושרו ובשל נאמנותו לחבריו. כמו כן היו דאגתו ופעילותו למען השבויים והנעדרים. על שמו נקרא כביש בבקעה "דרך גנדי". ביולי 2005 קיבלה הכנסת את החוק להנצחת זכרו של רחבעם זאבי ז"ל. על פי החוק תקום עמותה להנצחת מורשתו.

לפרטים נוספים על רחבעם זאבי ז"ל באתר www.gandi.org.il

נא לזהות את האירועים, האישים והאתרים הקשורים, ישירות או בעקיפין, לחודש אלול המרומזים בכל השאלות הבאות, לכתוב משפט אחד או שניים ולשלוח למערכת עד סוף חודש תשרי. יזכה בפרס - המצליח לפתור שש חידות.

ושוב דורכות רגלינו בסופה של שנה, תוך שאנו קוראים במישנה תורה, יודעים אנו כי "שקר הסוס לתשועה" ועל מלך ישראל נגזר שלא "ירבה לו סוסים".

האחד קנה ומכר סוסים וגם מרכבות, ולשני היו הרבה מרכבות ועל כך העידו מקורות חיצוניים. הואיל ובשמות מקומות יש תמיד עדות ל"משהו", אנא הודיעונו היכן על מפת ארצנו הקטנטונת מצויות עדויות על סוסים ומרכבות.

התורה מזכירה לנו את "התלהבותו" של בלק מלך מואב, ואת גדולתו של שכיר-הפה שגייס, שלא עלתה על חדות-הראייה של אתונו. בעבר הירדן מזרחה בתל הקרוי דיר-עלא נמצא משהו המזכיר את ידידנו בלעם, האמנם?! מי מכיר ומי יודע משהו על המימצא הזה? התזהו את מקום המימצא?

חכמי-מקרא למיניהם ניסו לאלפנו דעת בהצביעם על מערכות חוקים במזרח הקדום שקדמו לחוקי התורה. יפה וטוב!! אבל הדמיון = דמיון, ומה באשר להבדלים!! ומה משמעותם? דוגמה חדה מצויה בדין עבד הנמלט מאדונו. מה עושים אָתוּ לפי דיני התורה ומה דינו לפי האדמו"ר מחמורבי?

מסע מלחמה, חיילים, מפקדים זוטרים ובכירים,
ומעל כולם המצביא ולהקתו. סרח עודף של סוחר-עבדים
ובעלי/ות "מקצועות" אחרים, מעל ראשם מרחפת סכנה לא-צבאית לחלוטין,
ואכן בארצנו שלנו נפגעו לאורך ההיסטוריה צבאות אדירים ממנה,
ויש אפילו הקושרים את סנחריב לסיפור. תכלס, התורה מתייחסת ברצינות רבה,
ובאזהרה בצידה, לעניין חיוני זה. במה מדובר?
היש מי שיכול לציין אירועים ומקומות הקשורים באזהרה הזאת?

ארצנו וקורותיה חייבים לשמש חומר למחשבה למצויים בה
וגם לאלה הבאים מארץ רחוקה. למילים המנחות "נכרי מארץ רחוקה",
שבפרשת ניצבים יש תאומה בספר מלכים א.
המכירים אתם את התאומה?!

עצוב-עצוב לקרוא כל פעם מחדש את תיאורו של משה
המשקיף עלינו ואלינו ולמכורתנו בעיניים כלות מערגה.
האם שמנו לב לנקודה האחרונה שהוא רואה?
היא במקום הכי-מלוח בארץ אבל מימיה המתוקים ביותר בה.
היא מזכירה לנו נשכחות מסיפורי בראשית,
והיא צופנת בשמה היפוכה של שמחה. מי היא, והיכן היא?
אבל, ואף על פי כן ולמרות הכל, היא היא ארץ-ישראל.

"ארמי אוֹבֵד אֲבִי" - אכן, זו משפחתנו... והיא משולבת בקורותינו,
ומה רבים האתרים!! בחרו נא לכם חמש "דוגמיות" של פרטים,
או של ממלכות, בני משפחה זאת.

שנה טובה!

ד"ר עמנואל בן-נאה

הכתובת למשלוח התשובות:

מערכת "מדי חודש בחודשו"
האגף לתרבות תורנית
משרד החינוך
רח' כנפי נשרים 22

או באמצעות הדואר האלקטרוני: aryehwe@education.gov.il

פתרונות לחידון בדרך האתרים מסי 11

1. ארונו של יוסף הועלה ממצרים בעת היציאה משם.
בקיץ 1975, לפני 31 שנה, הועלו לארץ עצמותיהם של **אליהו בית צורי ואליהו חכים**, שניהם חברי לח"י שהרגו בקהיר את הלורד מוין ב-6.11.1944. הם נדונו למוות והוצאו להורג ב-22.3.1945, ח ניסן תש"ה.
2. השניים הם **משה ברזני ומאיר פיינשטיין**. משה מלח"י ומאיר מאצ"ל. הם נכלאו במגרש הרוסים בירושלים לקראת הוצאתם להורג.
משה נולד ב-14.6.1926 ומאיר ב-5.10.1927. הוא נתפס בפעולה נגד הבריטים בתחנת הרכבת בירושלים, לבריטים נודע מאיש אצ"ל שבגד בחבריו על הפעולה, הוא נפצע קשה בידו, הצליח לברוח עד ימין משה, אך שם נלכד.
במשפט צבאי נגזר עליהם עונש מוות. הם החליטו להתאבד על ידי תפוז ממולכד עם התליינים אך הרב הודיע להם כי יהיה איתם בעת ביצוע פסק הדין. לכן התאבדו לפני העברתם לגרדום ב-21.4.1947.
3. **רחל בלובשטיין סלע הנקראת רחל המשוררת**. נולדה ב-20 בספטמבר 1890 ונפטרה ב-16 באפריל 1931. חלמה לעבוד בחקלאות בארץ-ישראל. הגיעה לארץ ב-1909 בהיותה בת 19, התיישבה ברחובות ועבדה בפרדסי המושבה. משם עברה ל"חוות העלמות" בכינרת, סיימה כאגרונומית בטולוז שבצרפת. שוב חזרה לארץ לקבוצת דגניה ב-1913. כשחלתה בשחפת גורשה מדגניה ועברה לצפת, ירושלים ותל-אביב. בימיה האחרונים שהתה בבית המרפא לחולי שחפת בגדרה.
אורי מילשטיין בן אחותה של רחל סיפר כי היא אמרה לאמו כי היום הקשה ביותר בחייה היה כשהבינה שלא תוכל לחזור לחקלאות, היא גם ביקשה מאמו שכשיהיה לה בן שתקרא לו אורי (כמו בשיר "אורי").
4. **מרדכי אנלביץ** נולד ב-1919. בן 14 הצטרף ל"השומר הצעיר". היה פעיל ציוני גם בפולין הכבושה על ידי הנאצים. נאסר בגבול הרומני כשרצה להימלט לארץ-ישראל. לאחר ששוחרר מהמאסר חזר לוורשה ונעשה ב-1942 למפקד "האירגון היהודי הלוחם". ב-19 באפריל עמד בראש לוחמי הגיטו ונפל עם אחרוני המגינים. על שמו קיבוץ "יד מרדכי" צפונית לרצועת עזה, ולזכר המורדים בנאצים קיבוץ "לוחמי הגיטאות" צפונית לעכו.

שמות הזוכים בחידון "בדרך האתרים" מסי 11

אלישבע שולץ - נתניה

ראש השנה

שנה חדשה בעם ישראל, המתחילה ב-א בתשרי, נקראת כיום בשם: ראש השנה. שם זה אינו מופיע במקרא. ראש השנה הינו בן יומיים ונחוג כיום טוב. השם ראש השנה במשמעות של יום הדין, הוטבע על ידי חז"ל כמבואר במסכת ראש השנה (דף טז, ע"א - יח, ע"א), והינו ניסוח מעודן הנובע מתוך מידת החסד והרחמים לשם המקראי המוזכר בתורה: "וזכרון תרועה" (ויקרא כג, כד), הנובע מתוך מידת הדין. מינוח קבע זה לחג, נכנס לתוקפו עם כניסת בני ישראל לארץ והחליף את המינוח הארעי לזמנו: "יום תרועה" (במדבר כט, א), בהיות בני ישראל עדיין במדבר, וכלשון חז"ל במשנה במנחות (ד, ג):

כל האמור בחומשי הפקודים (= במדבר) קרב במדבר. וכל האמור בתורת כהנים (= ויקרא) לא קרב במדבר, משבא לארץ (= "כי תבוא ארץ הארץ" - ויקרא כג, י) - קרב אצל לאלו.

בשני המקורות במקרא, חודש תשרי הוא החודש השביעי במניין השנה שהתחיל אז בחודש ניסן, ומכונה בשם "ירח האיתנים" - חודש האיתנים מלשון עוצמה וכוח:

"ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג הוא החודש השביעי" (מלכים א ח, ב). האיתנים מסמלים את המועדים שבחודש זה וכן את חשיבותו כדברי חז"ל במסכת ראש השנה (דף יא, ע"א). ראש השנה למעשה, הוא יום טוב ויום דין למיצוי חשבון הנפש ויישום עשיית התשובה השלימה למרכיביה בהמשך לחודש הקודם חודש אלול, חודש התשובה, הסליחות והרחמים. חודש אלול שמהותו הבסיסית תשובה, קשור ומחובר ליום הגדול יום חתימת הדין שנכתב בראש השנה, יום הכיפורים שהינו היום העשירי המסיים את עשרת ימי התשובה שתחילתם ביום הראשון של ראש השנה.

שני החגים, ראש השנה ויום הכיפורים, נקראים בשם: הימים הנוראים, בכך שהם קשורים בגורל האדם והאומות העומדים לדין, כפי שנאמר במשנה השנייה של מסכת ראש השנה:

בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כגני מרון, שנאמר: "היוצר יחד ליבם המבין אכל כל מעשיהם" (תהלים לג, טז).

כפי שלימדה אותנו התורה, תקיעת השופר בראש השנה, היא האמצעי ותכליתה לעורר אותנו לקראת יום הכיפורים, כדי שנזכור ש"היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים" כפי שאנו מתפללים שהרחמן יתברך "יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה". ביטאו זאת היטב חז"ל במסכת ראש השנה (דף טז ע"א; לד ע"ב):

תפילות זכרונות – כדי שיעלה זכרונם לפני לטובה.

נמצאנו למדים, שראש השנה במובן הרחב לפי התורה שבכתב בביאור התורה שבעל-פה, הוא יום טוב הפותח את השנה, מתוך מידות טובות, דרך ארץ ויראת שמים טהורה, רצופה וצורפה.

ד"ר אברהם גוטליב

אחריות היחיד לגורל הרבים

רבי משה בן יעקב חאגיז היה מן החכמים הבולטים בירושלים במחצית הראשונה של המאה הי"ח. בצד גדולתו בתורה בנגלה ובנסתר, פעל הרבה למען מוסדות התורה והחסד של עירו העניה. לשם כך ביקר בכמה ארצות באירופה כשד"ר (=שלוחא דרבנן) והלהיב את המוני היהודים בדרשותיו, המתובלות באגדות ומשלים.

פעם פנה רבי משה אל קהל השומעים ושאל: היאך אנו מתוודים ביום הכיפורים על חטאים שלא חטאנו בהם מעולם, ביודעים ובלא יודעים? כלום מותר לו לאדם מישראל לעמוד בבית-הכנסת ביום הקדוש ולהעיד על עצמו דבר שקר?!

רבי משה הפסיק לרגע את שטף דבריו והתבונן בקהל הגדול, שמילא את אולם בית המדרש מפה לפה, ונוכח הרחש שעבר בקרב השומעים, הגביה רבי משה את קולו ואמר: אספר לכם מעשה, המובא במדרש ויקרא רבה, ותמצאו בכך תשובה לשאלה שהיצגתי זה עתה לפניכם.

מעשה בחבורת אנשים שהפליגו בתוך ספינה לתוך הים הגדול. וכאשר התרחקו מן החוף ומכל עבר נראו רק שמים ומים, נטל אחד מהם מקדח והתחיל פרוץ פירצה בדופן הספינה הגובל בתאו.

גערו בו הנוסעים בקול גדול ואמרו: מה המעשה שאתה עושה במקדח שבידך?! השיב להם האיש בתמימות מעושה: מה איכפת לכם מה שאני עושה? הרי את הפירצה אני קודח בתא הפרטי שלי!

קראו כנגדו שאר הנוסעים בחרדה: כולנו מצויים בספינה אחת, המהלכת על פני מים רבים וכאשר תפרוץ חלילה פירצה קטנה בתא שלך, יעלו המים ויציפו עלינו את הספינה כולה!

סיפור זה של חז"ל - המשיך רבי משה בקול רועם מלמדנו מוסר השכל חשוב שחכמינו הקדמונים תימצתו אותו בכלל הגדול: "כל ישראל ערבים זה בזה". ולכן לא די לנו בכך, שאנו בעצמנו נמנעים מכל חטא ועוון; אלא הננו נושאים גם באחריות על חטאים של הזולת ועל כך מתוודים אנו לפני בורא עולם ביום הכיפורים.

איור של דוד ביכמן מתוך "כזה ראה... וחדש" פעילויות והפעלות לחודשי השנה ולמועדי ישראל

ועוד אמר רבי משה באותו מעמד: בפרשת נשא נאמר: "איש או אישה כי יעשו מכל חטאת האדם... והשיב את אשמו בראשו". התורה פונה אפוא בפסוקים אלה ליחיד החוטא ומדריכה אותו כיצד לכפר על עוונותיו. והנה נאמר באותו עניין: "והתוודו על חטאתם אשר עשו" - בלשון רבים. נמצאנו למדים מכאן, שכל אדם בישראל צריך להתוודות לא רק על חטאיו שלו, אלא גם על חטאי הזולת; כי כל ישראל ערבים זה בזה ואחראים זה לחטאו של זה...

מתוך אתר "כיפה - פורטל היהדות"

אחדות מהי?

"ופרוס עלינו סוכת שלומך" - בין אדם לחברו ובין בני הזוג הסגולה לאחדות - ויתור.

מעשה שהיה אצל הרב כהנמאן זצ"ל.

בא אליו יהודי מן המניין לבקש עזרתו ב... גירושין...

תמה הרב, כל כך קשה? אי אפשר אחרת?

לא! כלו כל הקיצין! ואיני יכול!

אפשר יגדיר וימקד דבריו? במה דברים אמורים?

ענה: האשה עצלנית, הבית הפוך, על גלגלים... איני יכול לסבול. הרב שואל: ואתה?

לך וחזור בעוד שבוע... וכל פעם דחה מחדש, אבל הבחור מתמיד ומתעקש.

לימים, ביקש שיחזור אליו לביתו לדין תורה ופסק הלכה! התרגש היהודי והסכים... קודם שבא, ביקש

הרב כהנמאן מרעייתו **להפוך את ביתם**, כלים כאן ובגדים שם וכו'.

הגיע הזוג המועמד לגירושין. הרב מתעכב מעט, כדי שיתבוננו "בסדר" בביתו, האיש משתומם, בביתו

של הגאון מהפיכה כזו? !.....!

פנה הרב ליהודי, ניגש לענייננו... אבל ראיתי בפניך תמיהה על הבלגאן בביתי... שמא תייעץ לי אתה,

להיפרד מזוגתי? להפסיק חיים משותפים בגלל קצת בלגאן?

האיש היה המום, גם אצלו זה קורה והוא נשאר? בשביל זה נפרדים? מיד חזר בו! וקיבל עצת הרב - את

הבלגאן צריך לסדר יחד. בליל החופה שוברים את הכוס כדי שיאספו בני הזוג את השברים ויבנו מחדש! כל

יום חידוש! כל אחד מצווה לבנות את חברו... כך הוא בונה את עצמו וזהו סוד החיבור, האחדות ובמקום

שבה הוויתור - שם בונה הקב"ה מקדש מעט.

מאת שמעון בן יוסף

א. מדיני הימים הנוראים

ראש השנה

חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות.

שלוש דרכים, מונים מקורותינו, כדי לזכות בדין: **תשובה, תפילה וצדקה**.

התשובה הזאת מועילה רק לעבירות שבין אדם למקום. על עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר, עד שיפייס את חברו. ויהא אדם מוחל לחברו בלב שלם.

החל מראש חודש אלול עד שמיני עצרת נוהגים לסיים את תפילת שחרית וערבית ובתפילת מנחה (בקהילות מסוימות) במזמור **"לדוד ד' אורי"** (פרק כז בתהלים). בראש השנה ממליכים את הקב"ה כמלך.

בו ביום שוקלים את זכויותיו ועוונותיו של כל אדם. לכל אדם ניתנת האפשרות לחזור בתשובה עד יום הכיפורים, סוף עשרת ימי תשובה.

מצוות ומנהגים רבים הנוהגים בראש השנה נותנים ביטוי למהותו של היום (אכילת מאכלים סמליים, תקיעת שופר, תשליך, ברכות ואיחולים לשנה טובה ועוד).

ממנהגי ליל ראש השנה

תפוח בדבש

אכילת תפוח מטובל בדבש. ולמה תפוח דווקא?

מפני שהקב"ה, התורה וישראל נמשלו לתפוח. כשם שבתפוח פריו קודם לעליו, כך ישראל הקדימו נעשה לנשמע בזמן מתן תורה והדבש מתוק, ובכך מובעת תקווה שלכל יחיד בעם ישראל תהא שנה מתוקה.

ועוד טעם לאכילת התפוח ולא שאר פירות כי נאמר במסכת ברכות "הרואה בחלום שאוכל תפוחים, חיים טובים יהיו לו ומעלה גדולה יבוא לו".

לראש ולא לזנב

מדוע כפלו את הלשון לראש ולא לזנב? הרי בוודאי שאם נהיה לראש לא נהיה לזנב, אלא שלפעמים אדם

מגיע למעלות כמו חוכמה, גבורה, עושר, הגורמים לו להתנשא ולהיות גס רוח, ועל ידי זה הוא יורד לדרגת פחיתות והוא נעשה לזנב. לפיכך עלינו להתחבר לראש שהוא הקב"ה ולדעת שהוא הנותן לנו את החוכמה והכל ממנו ולא מכוח האדם. המילה לראש היא ראשי תיבות "לעשות רצון אבינו שבשמים".

אכילת דגים

מדקדקים באכילת דגים המסמלים פריה ורביה. ויש כאלה שמקובל עליהם לאכול סרדינים דווקא משום שהוא רומז לשון סר-דינם.

אכילת אפונה

כדי שיכבשו רחמיהם את עוז אפך מעלינו ומעל כל בית ישראל.

אכילת מאכלים בעלי צורה סמלית

חלות עגולות המסמלות דבר שאין לו קץ וסוף והוא סימן טוב לאריכות ימים או מסמלות על השנה שתסתובב בקלות כגלגל ללא תקלות.

החלה העגולה צורתה כעין כתר ומרומזת על מה שאומרים בתפילת ראש השנה "ויתנו לך כתר מלוכה".

יש האופים חלות בצורת סולם, כי ביום זה נקבע גורלו של האדם - מי יעלה ומי ירד, מי יישפל ומי יירום.

חלות בדמות ציפורים לפי הפסוק "כציפורים עפות כן יגן ה' צבאות על ירושלים" (ישעיהו לא ה).

יום הכיפורים

יום הכיפורים הוא היום הקדוש והמקודש ביותר בעם ישראל כפי שמכונה - שבת שבתון. ביום זה מרגיש כל יהודי את ייחודו של עם ישראל. העם כולו שובת ממלאכה ומרבית היום שוהים בבית-הכנסת בתפילות ובתחנונים.

ביום הכיפורים אנו מענים את נפשותינו. לא אוכלים ושותים, לא רוחצים, לא סכים בשמן ותמרוקים, לא נועלים נעלי עור ולא מקיימים יחסי אישות (חמשת העינויים).

תפילה אופיינית ליום הכיפורים היא הוידוי, שריד מתפילתו של הכהן הגדול ביום הכיפורים כשבית המקדש היה קיים. אחרי חורבן הבית קבעו חז"ל שעל כל אדם מישראל להתוודות.

ב. מדיני חג הסוכות

בחג הסוכות אנו מצווים לשבת בסוכה שבעה ימים.

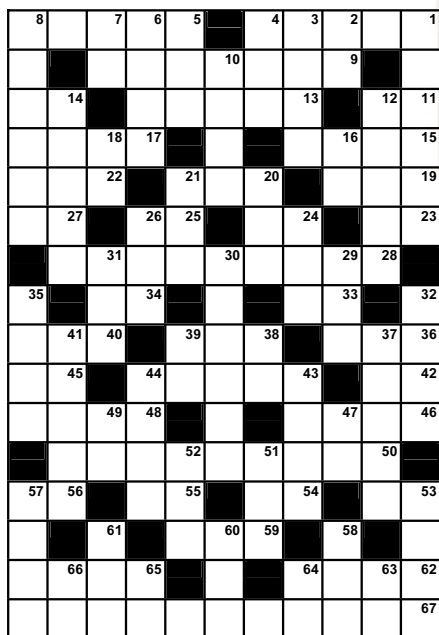
- גובה הסוכה צריך להיות לא פחות מעשרה טפחים ולא יותר מעשרים אמה. רוחב הסוכה צריך להיות לא פחות משבעה טפחים על שבעה טפחים (בערך 57.2X57.2 ס"מ) (על פי רא"ח נאה), או 70X70 ס"מ (על פי החזון איש).
- סוכה חייבת בשלוש דפנות, שיכולות לעמוד בפני רוח מצויה. צריך שהצל יתפוס משטחה יותר מאור השמש (צילתה מרובה מחמתה) ושלא יסתיר את אור הכוכבים בלילה.
- אין מסככים את הסוכה אלא בדברים שהם גידולי קרקע, אך לא בדברים הנאכלים (פירות וירקות). בדרך כלל משתמשים בענפי עצים.
- מצוות נוי סוכה היא לקשט את הסוכה בקישוטים, בכלים נאים ובשבעת המינים שבהם נשתבחה ארץ-ישראל.
- בחג הסוכות בערב לאחר צאת הכוכבים כשחוזרים מבית-הכנסת, נכנסים לסוכה ומברכים ברכת לישב בסוכה, בעת הקידוש על היין. כמו כן מברכים ברכת שהחיינו. בשאר הימים מברכים רק ברכת לישב בסוכה.
- על האדם לאכול ולשתות בסוכתו, ללון בה ולעשות בה את ימי החג (על-פי פירושו של הפסוק "בסכת תשבו שבעת ימים", "תשבו, כעין תדורו").
- נוטלים ארבעת המינים: לולב, אתרוג, הדסים וערבות בכל יום מימי החג (חוץ משבת). בפעם הראשונה מברכים ברכת שהחיינו לאחר ברכת על נטילת לולב.
- אוגדים את הלולב עם שלושה ענפי הדס לימין שדרתו ושתי ערבות לשמאלו. מחזיקים באתרוג ביד שמאל ובלולב ביד ימין. שידרתו של הלולב צריכה להיות לפחות 32.7 ס"מ (על פי רא"ח נאה) או 40 ס"מ (על פי החזון איש) ושידרתו של הלולב צריכה להיות גבוהה טפח מקצה ההדסים והערבות.
- אף-על-פי שבכל החגים מצווים אנו על השמחה, בחג האסיף מצווים אנו עליה כפליים.
- בליל השישי של חג הסוכות שהוא ליל הושענא רבה יש נוהגים להיות ערים כל הלילה ולעסוק בתורה ואומרים תיקון ליל הושענא רבה, ובהושענא רבה מקיפים את הבימה שבע פעמים עם הלולב ומרבים בתפילות הושענות על המים. לבסוף מניחים את הלולב ומקיימים מנהג נביאים קדום שהוא חיבוט חמש ערבות על הקרקע. כמו בארבעת המינים, יש המהדרים לקחת ערבות מהודרות כשם שלוקחים אתרוג והדסים מהודרים כדי לקיים "זה א-לי ואנוהו". לפי המסורת, בהושענא רבה נחתם סופית דינו של אדם.
- לאחר קיום מנהג חיבוט הערבה שמים את הערבות במקום מכובד.

ג. מדיני שמיני עצרת

- בקידוש ליל החג אומרים ברכת שהחיינו ושמיני חג העצרת הזה.
- בלילה וביום מוציאים את כל ספרי התורה מארון הקודש ומקיפים עמם שבע הקפות סביב הבימה ובכל הקפה רוקדים ושרים ואומרים פיוטים בשמחה גדולה.
- יש נוהגים לקרוא בתורה בליל שמחת תורה.
- בקריאת התורה בשחרית קוראים פרשת וזאת הברכה ומעלים את כל הציבור ואף את כל הילדים לברך על התורה (כל הנערים).
- קוראים למכובדי הקהילה לסיים ולהתחיל את התורה. המסיים נקרא "חתן תורה" והמתחיל נקרא "חתן בראשית". ומתחילים לקרוא מבראשית עד סוף פרשת ויכולו כדי להראות שחביבה עלינו התורה. לפני תפילת המוסף מזכירים את הנשמות בתפילת יזכור.
- בתפילת מוסף אומרים תפילת הגשם ומזכירים "משיב הרוח ומוריד הגשם".
- יש הנוהגים לעשות הקפות שניות במוצאי החג כדי להמשיך את רוח האחדות שאיפיון את ימי החג.

לוח המודעות מס' 151

תשבץ אלול-תשרי

במאוזן: (1) שמו של המבצע לשחרור הנגב ואילת במלחמת-העצמאות (5) "אם הקבוצות והקיבוצים", נוסדה ב-כ"ה תשרי תרע"א, 28 באוקטובר 1910 (9) קיבוץ ביהודה, נקרא על-שם ספרו של ר' ישראל מאיר הכהן מראדין (כגן), שהוא גם כינויו, מחשובי הרבנים בדור שלפני השואה, נפטר ב-כ"ד אלול תרצ"ג, 15 בספטמבר 1933 (11) בת-קול (13) אופה (14) בעל-חיים הכשר להקרבת קורבנות (ויקרא ה) (15) שלב, מעלה (17) אחד מארבעת המינים, משול לאדם בעל מצוות (שיש בו טעם) אך חסר מעשים טובים (ללא ריח) (מדרש רבה, ויקרא פרשה ל) (19) בביטוי משמעותו היא "מידה כנגד מידה" (שמות כא) הכוונה ל"שווה ערך" (ממון) שלו (מסכת בבא קמא דף פג עמוד ב) (20) שיח קוצני, גדל בין סדקיו של הכותל המערבי (22) אבי דוד המלך (23) סימן (24) מין תכשיט (שמות לה) (25) שלם (27) שלוש מאות ושישים וחמש מצוות מסוג זה אמורות בתורה (ר"ת) (28) כך נקרא היום שלאחר חג הסוכות (במדבר כט) (33) חטא בשגגה (שמואל ב ו) (34) עני (36) שקע באדמה (38) רבה האשכנזי הראשון של ארץ-ישראל (ש"מ) (40) אחד מבעלי-בריתו של אברהם אבינו (בראשית יד) (42) אות באלפבית היווני (43) שמו או תוארו של שר אשורי שהשתתף במסע המלחמה של סנחריב מלך אשור, וקרא לחזקתו המלך ולעם להיכנע למלך אשור (ישעיה לו), יש אומרים שמומר היה (מסכת סנהדרין דף ס עמוד א) (45) הרווח שבין החזה והלבוש (46) בלתי חזיר (48) מגדולי חכמי ישראל ומנהיג יהדות אשכנז במאה ה-11 (960-1040), תיקן תקנות רבות, וביניהן איסור על ריבוי נשים ועל גירוש אישה בעל כורחה (ר"ת) (50) שר ישראל שנרצח בידי בני-עוולה (1926-2001) (53) שבטו של חודש אלול (54) כלי למאור (55) באופן זה (56) תבלין לקפה (59) הנשיא השלישי של מדינת-ישראל, נפטר ב-י"ט בתשרי תשל"ה,

5 באוקטובר 1974 (62) דמות ספרותית, וכוכב סרטי קולנוע פרי-עטו של הסופר אדגר רייז בורואו (65) ר' יהודה ליווא בן בצלאל (1512-1609), רב, פוסק הלכה והוגה דעות יהודי, מגדולי ישראל, יוצר "הגולם", נפטר ב-י"ח באלול שמי"ט, 20 באוגוסט 1589 (ר"ת) (67) כך מתחיל קטע התפילה השני של "עליונו לשבח".

במאונך: (1) גדל בגן-עדן, יש אומרים שהוא חיטה, יש אומרים גפן, יש אומרים תאנה (מסכת ברכות דף מ עמוד א) (2) כינויו של ר' יואל סירקיש (1561-1640), על-שם ספרו שהוא פירוש ל"ארבעה טורים" של ר' יעקב בן הרא"ש (1270-1343), חיבר גם הגהות לתלמוד הבבלי (ר"ת) (3) קיבוץ בגליל-העליון, עלה על הקרקע ב-י"ד באייר תרצ"ט, 3 במאי 1939 כיישוב "חומה ומגדל" (4) תנועה ציונית אשר הוקמה עם פרישתה של התנועה הרוויזיוניסטית (ברית הציונים הרוויזיוניסטים - הצה"ר) מן ההסתדרות הציונית העולמית ב-ט' באלול תרצ"ה, 7 בספטמבר 1935 (ר"ת) (5) נוזל לכתיבה (6) אות באלפבית העברי (7) ישן (8) השטח עליו נבנה בית-המקדש (10) חייט-מחמד ממשפחת החתולים (12) המלך הזר האחרון הנזכר במקרא (עזרא ד, נחמיה יב), הוא ארתחשטא (נחמיה ב, רש"י) (14) אחד מן טעמי המקרא המלכים (16) גורם התורשה (18) סימן הניצחון (20) סרחון (יואל ב), אך בפיוט "אימנם כן יצר סוכן בנו" שחיבר יום טוב בן יצחק לליל יום-כיפור הכוונה היא לעונות (21) פתאום (24) פחד, רעדה (שמות ט"ו) (26) גבול, תחום בין אזורים (29) מנהיגו של עם ישראל ומוציאו ממצרים (30) בירתנו ככתוב במקרא (31) בן-בליעל (32) ר' אליהו בן שלמה זלמן קרמר, הגאון מוילנה, נפטר ב-י"ט בתשרי תקנ"ח, 9 באוקטובר 1797 (ר"ת) (35) אחד מארבעת המינים הניטלים בחג-הסוכות (37) עסוק ודאוג (38) מידת היבש בתקופת המקרא (מלכים ב ו) (39) כינוי לעדת היהודים בעיר מעורבת (ר"ת) (41) בונה חומת ירושלים בימי שיבת-ציון, בנייתה נשלמה ב-כ"ה באלול (43) מגדולי חכמי ספרד, פוסק, פרשן, הוגה, מקובל ורופא (1194-1270), עלה לארץ-ישראל בשנת 1267 (44) כינויו של 38 מאוזן, על-שמו ישוב בשרון מדרום לחדרה (47) גיל הנישואין לפי דברי יהודה בן תימא (מסכת אבות פרק ה משנה כא) (49) חור בסלע, בור מים (מלכים ב ג) (51) מיטה, ספת שכיבה (תהילים קלב) (52) דבר השמור בלב (53) כינוי לרובע היהודים, מקורו בוונציה (כ"מ) (57) צמח נוי ממשפחת הזיתיים (58) עיר בשווייץ בה התכנס הקונגרס הציוני הראשון ב-א'-ג' באלול תרנ"ז, 31-29 באוגוסט 1897 (60) שיער הלחיים והסנטר (61) הסיר מחלה (63) חבר (64) תני"ך ללא תורה (65) קול הפרה (66) רחמנא לצלן (ר"ת).

שילה הרשונים

ראה פתרונות בסוף הגיליון

יהודי סוריה ולבנון - מימי קדם ועד ימינו - חלק א'

קהילות יהודי סוריה ולבנון מימי קדם עד המאה ה-19

תולדות הקהילות היהודיות בסוריה ולבנון, התחילו עוד בימי חורבן ממלכת שומרון, במאה השביעית לפני הספירה, כאשר הפליטים מארץ-ישראל הקימו קהילות עצמאיות. קהילות אלו קלטו פליטים יהודים שהגיעו עם חורבן ממלכת יהודה.

בימי שיבת ציון, התקיים בארצות אלה ישוב יהודי גדול ומבוסס, שאף הלך והתחזק בימי שלטון היוונים הסלווקים. יוצא אפוא, שבמשך למעלה מאלפיים שנה, הייתה נוכחות רצופה של חיים יהודיים בסוריה ולבנון.

בימי בית שני ועד הכיבוש הערבי

יוסף בן-מתתיהו וגם פילון האלכסנדרוני, מציניים את ערי סוריה, אנטיוכיה, דמשק, חאלב, תדמור, דורה אורופוס ועוד, מאוכלסות ביהודים רבים שיש להם השפעה על המושלים היווניים והרומאים, שהיו ממונים גם על ענייני ארץ-ישראל בתקופתם.

יהודים רבים, התיישבו בערים הללו, שהיו מחברות בין שני המרכזים היהודיים הגדולים: ארץ-ישראל ובבל, וקיימו זיקה רבה לארץ-ישראל. הם קיימו חלק מן המצוות התלויות בארץ: עלו לרגל לירושלים, פקדו קברי קדושים, סייעו ליהודי ארץ-ישראל בימי המכבים ואף סבלו יחד עמם בימי המרד הגדול ובימי מרד בר-כוכבא.

עם התפשטות הנצרות במאה הרביעית, התערער מצבם של היהודים. הם היו נתונים ללחצים מצד הכנסייה שרדפה אותם, דבר שהביא להתדלדלותם המספרית ולפגיעה במצבם הכלכלי.

עם כיבוש הערבים את סוריה ולבנון במחצית המאה השביעית, נטלטל מצבם של היהודים בין משטרים שגילו סובלנות כלפיהם, למשטרים שרדפו אותם באכזריות, בהתאם לעמדה הדו-ערכית של האיסלאם כלפי היהדות.

היהודים הוגדרו כ"עם הספר" וכ"בני חסות" (וכד'ימים) - ולא הוכרז נגדם "ג'יהאד". אולם, אף שנהנו מאוטונומיה פנימית ומהגנת השלטונות ואף הורשה להם לקיים את מצוות דתם, הוטלו עליהם מגבלות שונות: איסור בנייה לגובה, איסור רכיבה על סוסים, חיוב ללבוש לבוש מיוחד ותשלום מס-גולגולת (ג'יז'יה).

בתחילת הכיבוש הערבי, בימי בית אֻמַּיָּה, ומאוחר יותר בתקופה של השושלת הפאטימית, קהילות דמשק, חאלב וצור נתקברו לשלטונות ויהודים שירתו כפקידים בממשל ובעמדות מפתח. דבר זה נמשך גם בתקופת שושלת האַיוּבִּים.

לעומת זאת, כל גל של קנאות דתית מוסלמית, הביא להרעת מצב היהודים: שושלת בית עבאס לחצה על היהודים להתאסלם, הטילה עליהם מיסים כבדים ואילצה אותם לשאת טלאי מיוחד על דש בגדם.

שושלת הממלוקים ממצרים, מסוף המאה השלוש עשרה ועד ראשית המאה השש-עשרה, הכבידה את ידה על היהודים עוד יותר. הקהילות בסוריה ובלבנון נחרבו וחלקן התפוררו, תהליך שהעצים בראשית המאה ה-15, עם פלישת המונגולים.

רבים מיהודי קהילות אלה נהרגו או הוגלו לסמרקנד. הקיבוץ היהודי הצליח להתאושש, רק עם הכיבוש העות'מאני (1516) ובאמצעות קליטת זרם מגורשי ספרד.

התפתחות הקהילות היהודיות בסוריה במאות 16-18

השלטון העות'מאני איחד את כל ארצות האגן המזרחי של הים התיכון. סוריה ובעיקר חאלב, הפכה לצומת מרכזי של הסחר בין אירופה למזרח.

היהודים המקומיים, שחיו שם מימים ימימה והיהודים, שזה עתה באו מספרד, השתלבו ונהנו מהפריחה הכלכלית. אלא, שמפגש זה בין היהודים ה"ותיקים" לבין אלה שבאו זה מקרוב – המהגרים היהודים שבאו מספרד, לונה במתיחות ובסכסוכים: הבדלי השפה, נוסח התפילה, הלבוש, אורח החיים וההשקפות הקשו על תהליך המיזוג. על כן, הקימו יהודי ספרד מסגרות קהילתיות משלהם. אולם עד מהרה, בזכות השכלתם, יכולתם הכלכלית ומספרם הרב בחאלב ובדמשק, עברה הנהגת הקיבוץ היהודי בסוריה לידי המהגרים, שתרמו רבות להתפתחות התרבותית והכלכלית של כל יהודי סוריה.

במאות ה-16-18, גדלו ופרחו קהילות חאלב ודמשק. חלה התעוררות דתית-רוחנית גדולה, נוסדו ישיבות, בתי-כנסת ופורסמו כתבים, דרושים ופיוטים.

ב-1605 חל הידוק הקשר עם רבני ארץ-ישראל והתפשטה "תורת הקבלה" הצפתית של האר"י, בייחוד בדמשק, שם שהו תלמידיו: **רבי חיים ויטל ורבי משה אלשיך**. בראשי הקהילות החשובות באותה עת עמדו: רבנים לבית לאניאדו ולבית גלנטי.

הגדול בפייטנים ובמשוררים היהודיים בסוריה היה: **רבי ישראל נג'ארה**, סופר קהילת דמשק (1555-1628). שיריו של רבי ישראל, שכונה "נעים זמירות ישראל", מביעים את תלאות היהודים בגולה, געגועים לציון ושאיפה לגאולה. חיבוריו מצטיינים בשפה עשירה ובסגנון מלוטש, ביניהם הקובץ "זמירות ישראל", שכלול בו הפזמון הידוע "י-ה ריבון עלם", המופיע במרבית ספרי התפילה והזמירות לשבת.

ספריו האחרים של רבי ישראל נג'ארה: "משחקת בתבל", "ימימי ישראל", "כלי מחזיק ברכה" - (דיני ברכת המזון).

במאות ה-16 עד ה-18, השתפר מאוד מצבם הכלכלי של יהודי חאלב ודמשק. אמנם, רוב יהודי דמשק עסקו במלאכות: צורפות, אריגה, רצענות, קליעת מחצלות, אולם היו ביניהם גם עשירים מופלגים, ששחרו עם ארץ-ישראל, מצרים וונציה.

קבוצת בנקאים יהודיים עלתה לגדולה בדמשק, בסוף המאה ה-18, ובראשם בני משפחת פרחי. אלה שימשו יועצים למושלים והשתמשו בכתב-עברי לניהול ספרי חשבוניותיהם. יהודי חאלב עסקו במסחר ותפסו מקום חשוב בסחר הבינלאומי.

בזכות הפריחה הכלכלית, נתווספו לקהילה, גם יהודים מאירופה, מרביתם סוחרים מאיטליה וצרפת. מהגרים אלה, שנקראו "פראנקוס", התיישבו בחאלב ובתוקף הסכמים מיוחדים בין השלטונות העות'מאנים למדינות אירופה, נהנו מזכויות מיוחדות: הקלות במס, שיפוט בבתי-דין קונסולאריים ועוד.

ה"פראנקוס", אף ששמרו על ייחודם בקפדנות, תרמו למוסדות הקהילה ובזכותם נתקיימו בחאלב: קופות לתלמידי חכמים, ביקור חולים, הכנסת אורחים, בדק בית וגמילות חסדים. המפורסמים ביניהם הם בני משפחה **ד"ר-פיצ'וטו**, ששימשו (בחאלב) קונסולים של מספר מדינות אירופה.

חיי היהודים בסוריה ובלבנון במאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20

כיבוש סוריה ולבנון בשנות ה-30 של המאה ה-19 בימי מוחמד עלי, הביאו לתמורה בחיי הקהילות היהודיות בארצות אלה.

איברהים פחה, בנו של מוחמד עלי, שמונה כמושל וישב בדמשק, הנהיג שלטון מרכזי חזק והביא לרפורמות, שמחד הקלו על המיעוטים, ומאידך, עוררו התנגדות בקרב האוכלוסייה ומאבקים בין בני הדתות השונות, בעיקר בין נוצרים ליהודים על ההשפעה במסחר ובממשל.

בשנת 1839, פירסמה האימפריה העות'מאנית צווים, שהעניקו שיוויון לכל הנתונים, בני הדתות השונות. בהדרגה בוטלו רוב המגבלות שהוטלו על היהודים. מס הגולגולת הומר בשירות צבאי ועד למלחמת העולם הראשונה, לא הייתה הפליה מיוחדת כלפי היהודים: הם התקבלו לבתי-ספר, הועסקו במשרדי הממשלה וזכו בהגנת השלטונות מפני התנכלויות האוכלוסייה הנוצרית. כל זאת, פרט למקרה הייחודי ובעל התהודה הרבה בכל העולם היהודי, שהתרחש בשנת 1840 והמוכר כ"עלילת הדם בדמשק".

עלילת הדם בדמשק

כשסוריה הייתה עדיין תחת שלטונו של מוחמד עלי, פחת מצרים (1840), נעלמו בדמשק כומר צרפתי – קפוצ'יני שמו ומשרתו המוסלמי. הנוצרים, שביקשו ליצור אויב משותף להם ולמוסלמים, הפיצו מיד שמועה, לפיה נרצחו השניים בידי יהודים, שביקשו להשתמש בדמם להכנת מצות לפסח.

בתמיכתם של נציגי צרפת במזרח, נעצרו, נחקרו ועונו יהודים רבים, בהם נכבדי הקהילה וראשיה, עד שנשחטה מהם ההודאה באשמת שווא.

השלטונות, לא מיהרו לשלול, רשמית את אמיתותה של עלילת הדם ומאידך, גם לא נתנו יד להתפשטותה ולמעשה נסתיימה הפרשה האומללה – בהתערבות **משה מונטיפיורי**, **אדולף קרמיה וסלומון מונק**, שיצאו להשתדל למען יהודי דמשק אצל מוחמד עלי – במספר קרבנות מועט יחסית.

עלילת דמשק הגבירה את עניין יהודי מערב-אירופה בגורל אחיהם במזרח, ולימים נוסדה בעקבותיה חברת "כל ישראל חברים" (כ"ח), שהציבה לה למטרה להגן על היהודים בארצות האיסלאם, להקנות להם חינוך מתקדם ולשפר את תנאי חייהם.

בעקבות מלחמת העולם הראשונה, חדלה להתקיים האימפריה העות'מאנית ומעמדם החוקי של יהודי סוריה ולבנון נותר יציב כמקודם. סוריה ולבנון עברו למנדט צרפתי מ-1920-1945. לאורך כל תקופה זאת, פרט לתקופה הקצרה של שלטון וישי בימי מלחמת העולם הראשונה, נהנו היהודים משוויון זכויות והצליחו לקיים את חייהם הקהילתיים כסדרם.

ליהודי חאלב, דמשק וקמישלי, היה ייצוג עירוני ואזורי. יהודים היו פקידים בממשל ובפרלמנט הסורי היה ציר יהודי. השלטונות הצרפתיים הגנו על היהודים מפני ההתנכלויות המקומיות ובעיקר מפני גלי הלאומנות הערבית שהחלו גואים באותה העת.

ביבליוגרפיה

- גולדמן, דבי. מרכז ההסברה "יהודי סוריה ולבנון". משרד החינוך והתרבות. ירושלים תשמ"א.

א. חגי תשרי

1. האמרת האכיל (סיפור)

גבריאלי, עולה חדש מרוסיה, הגיע לכיתה לפני כחודשיים ועדיין לא מדבר עברית היטב. יום אחד הביא לכיתה קופסת כסף שעליה היה חרות "פרי עץ הדר". גבריאלי החזיק בקופסה והתבונן בה. הילדים סובבו אותו וביקשו ממנו לפתוח את הקופסה. דן אפילו שלח את ידו לקחתה. גבריאלי לחש לו: "לא עכשיו... אחר כך. כשתבוא המורה - אפתח". לאחר הצלצול נכנסה המורה לכיתה, ברכה את הילדים בשלום והודיעה שמיד יכינו קישוטים יפים לסוכה.

דן אמר: "המורה, גבריאלי הביא קופסה מכסף ואנו רוצים מאוד לראות מה יש בה". גבריאלי ניגש לשולחן והושיט בגאווה את הקופסה. המורה פתחה וראתה משהו קטן ויבש. היא שאלה בצחוק: "מה זה? האם זה אתרוג?". הכיתה צחקת. ילדים העירו: "זה לא אתרוג! זה אגוז! נביא פטיש ונפצח אותו". פניו של גבריאלי החווירו, הוא חטף את הקופסה וברח הביתה. כולם הפסיקו לצחוק והמורה הרצינה ואמרה: "העלבנו את גבריאלי. אפרים ואורי לכו מיצאו את גבריאלי ובקשו ממנו לחזור". הם הלכו, חיפשו וחיפשו ולא מצאו. פתאום נפתחה הדלת ונכנס המנהל. הוא אמר שראה את גבריאלי עולה לאוטובוס שנוסע לשיכון העולים.

הגיע השיעור הבא ונשמעה דפיקה בדלת הכיתה. מר שפירא, אבא של גבריאלי, עמד בפתח, אחריו עמד בנו מחבק את הקופסה.

מר שפירא ביקש לדבר אל הילדים וכך סיפר: "כשהיינו ברוסיה, המימשל לא אפשר חיים יהודיים ולימוד תורה. אבא שלי ידע הכל אודות השבת והמועדים והשתדל לקיימם. פעם אחת הלך ברחוב ונתקל ביהודי מישראל מחזיק בלולב ואתרוג. הוא רצה מאוד לשוחח עמו אך חשש ממלשינות ומעונש מאסר במחנה עבודה בסיביר.

האיש המשיך בדרכו ואבא עקב אחריו עד לרחוב קטן, שם איש לא ראה והוא קיבל את הלולב והאתרוג. את הלולב הסתיר תחת מעילו ואת האתרוג בכיסו".

אבא חזר הביתה בשמחה ואמר "ריח של ארץ-ישראל, ריח של ארץ הקודש. יום אחד גם אנחנו נעלה לארץ-ישראל. אני בטוח, כולנו נלך לארץ-ישראל!".

מר שפירא הביט באתרוג הקטן בעצב ואמר בשקט: "אבא היקר שלי לא זכה לעלות לארץ-ישראל. הוא היה חולה ושכב במיטה, לידו הייתה הקופסה היפה והאתרוג בתוכה. הוא היה מריח את האתרוג ואומר: ארץ-ישראל, ארץ-ישראל...".

מר שפירא שתק. דמעות ניקו בעיניו. שקט היה בכיתה. המורה מרים אמרה: "תודה מר שפירא. סיפרת לנו סיפור נפלא".

הילדים הביטו באתרוג הקטן והיבש והנה ראה זה פלא, האתרוג נראה יפה כמו אבן יקרה. נדמה היה להם שהאתרוג לוחש: "ארץ-ישראל, ארץ-ישראל!".

שאלות לדיון:

- במה המורה שגתה?
- היכן אתם רואים מידה כנגד מידה בהתנהגותו של האבא?
- מה מסמלת דמות הילד?

לסיכום

ישנם דברים ואנשים הנראים לנו בתחילה מוזרים ושונים ואינם מוצאים חן בעינינו, ואולם לאחר שאנו תוהים על קנקנם אנו לומדים להעריך אותם. כך לגבי עולה חדש. בתחילה הוא נראה שונה ומוזר בלבושו, בשפתו ובהתנהגותו. אנו עלולים לחטוא בזלזול ובאי הערכה הולמת כלפיו וכלפי מורשתו. אולם לאחר שאנו מכירים אותו טוב יותר, אנו מגלים את תכונותיו הטובות ואת ערכיו. על כן אנו צריכים להיות זהירים בכבודו, להאיר לו פנים ולסייע לו בהשתרשותו בקרבנו.

2. א/עדי תשרי

ניתן לבחור לעסוק באחד משני הנושאים הבאים:

עבודה בזוגות/בקבוצה

א. לפניכם מוטיבים - מונחים מרכזיים במועדי תשרי.

- בידקו אותם ודונו בהם.
- מצאו התנהגויות, מינהגים, קטעי קריאה ותפילה המחזיקים אחד או מספר מוטיבים הנראים לכם משמעותיים ביותר.

- ערכו מצגת, סרטון, לוח קיר, עיתון ממוחשב... והציגו את המוטיבים שבחרתם, שלבו את הקטעים שמצאתם, הוסיפו תמונות ומוסיקה והציגו במליאה.

ב. לפניכם בועות של מושגים.

- מצאו קשר מאזן בין שני מושגים המהווים משקל שווה של האחד מול השני.
- צרו מאזניים (סמלו של חודש תשרי).
- סדרו את הזוגות שבחרתם זה מול זה.
- לאחר דיון מצאו הנמקה לבחירתכם.
- הוסיפו 2-3 זוגות בהתאם להשקפתכם ולמציאות של חיינו במשפחה; בבית הספר; בכיתה; בחברה ובמדינה.

3. ברכות

בטיול על שפת הים מצאו ילדים בקבוק ובו מגילת קלף, הוציאו הילדים בזהירות את הקלף מהבקבוק, פתחו את הקלף, אבל הכתוב היה בכתב סתרים. עזרו לילדים לפענח את הכתוב - היעזרו במפתח האותיות אשר במלבן.

‡ € Ƴ İ	‡ ⊗ □ Đ ∅ ☼	İ Đ ‡ İ € Đ Ω ∅	İ Đ ∂ € Π
‡ = ה	Δ = ם	Õ = ח	Υ = א
Ξ = צ	□ = נ	∩ = ט	Π = ב
T = ך	î = ן	‡ = י	∞ = ג
× = ק	Ω = ס	∂ = כ	⊗ = ד
€ = ר	□ = ע	§ = ך	≈ = ה
Ƴ = ש	⊖ = פ	☼ _ω = ל	Đ = ו
İ = ת		∅ = מ	m = ז

1. Đ ∅ İ Õ İ Đ Đ Π İ ∂ İ ≈ Π Đ ∩ ≈ □ Ƴ ☼
2. ≈ □ Ƴ ☼ Õ İ ≈ İ ☼ ☼ × Đ ≈ □ Ƴ ≈ ☼ ∂ İ
- ≈ İ ∂ € Π Đ
3. ≈ Π Đ ∩ ≈ ∅ ‡ İ Õ
4. ≈ Õ ∅ Ƴ ☼ Δ ‡ ⊗ □ Đ ∅
5. ≈ Π Đ ∩ ≈ □ Ƴ
6. î Đ Ƴ Ƴ ☼ Δ ‡ □ ∅ m Đ Δ ‡ ∞ Õ
7. İ ∂ € Đ Π ∅ Đ ≈ Π Đ ∩ ≈ □ Ƴ

המוכירות הפדגוגית, משרד החינוך והתרבות

4. אשתך חש

הוראות המשחק

- יש להכין טבלה ולחלק אותה לחמישה טורים ממוספרים מ-10 עד 60 נקודות (לפי דרגות הקושי) ולכתוב בראש כל טור כדלהלן:
  1. חידות
  2. שעשועי לשון (נפש ורגל)
  3. הוא והיא
  4. מילים מבולבלות
  5. תמונות
- מומלץ לחלק את החניכים לקבוצות. על כל קבוצה בתורה לבחור נושא מבין הנושאים ולענות תוך זמן קצוב.
- כדי למתוח את המשחק יש לפזר מטלות בין כרטיסי השאלות (תפסיד תור, תקבל 4 נקודות נוספות וכו').
- הקבוצה שמצליחה לצבור את מרבית הנקודות היא המנצחת.

א. מילים מבולבלות

כוסות	(ס/כל)
אענושה בהר	(השענה ובה)
פני זיואש	(אשפז'ין)
טילתן בולל	(גילתן לולל)
לוח הדומע	(חולל האדע)
ישמין תרעץ	(שמיין ערעץ)
תשחם רותה	(שחמת חרפה)
משחת בתי שאהובה	(שחמת בית השלכה)

ב. מושגים בתמונות ומשמעותם

	ג' ספרים
	מאזניים
	סימנים
	ליל ראש השנה

צום גדליה

וידוי

הושענא רבא

הקפות

תשליך

ג. חידות

כלל : וברמז הוא ראשון רביעי ושישי (לא אד"ו ראש)

בין כסה לעשור לפני אחד או שלושה (החור נחיר)

משכימים ומקדימים לרגל אמירתן (סליחות)

לפני הדגים מרוקנים הכיסים (משליך)

שליט שנכנס לתפילתנו (אלף)

יש אומרים של עננים ויש אומרים אמיתיים (סוכות)

לאחר נעילה יש עוד חתימה (הושענא רבא)

כולם כשרים חוץ משל פרים (שחרית)

חג שהוא ציפור (שמיני עצרת)

ד. שעשועי לשון

חשבון נפש - ביקורת עצמית פנימית כפ

אוכל נפש - העבודות האחרות ביום טוב (למאמץ איסור בשבת). כדי להכין סעודות היום

מסירות נפש - הקרבה עצמית

משאת נפש - חפץ, שאיפה עזה

פיקוח נפש - הצלת חיים

כופר נפש - סכום שנתינת בתמורה לנפש אדם

בכל נפשך - ביטוי האצות מסירות של האדם לקב"ה

עלייה לרגל - עלייה (אע"פ השדה ואשאר יישובים בארץ-ישראל ובחולות) לחג את שלושת הרגלים בירושלים

רגלי העולם - יסודי העולם

הדום רגליים - שרפה להשטין עליו את הרגליים

נר לרגלו - יסוד ועקרן שליו אדם נאחץ

התאבק בעפר רגליו - היה כרוך אחריו

א. פרשת השבוע - דע רש"י

יש לבחור את התשובה הנכונה מבין התשובות הבאות.

פרשת כי תצא

1. "ולקחת לך לאשה". מה סופו של הלוקח אשת יפת תואר (ברש"י).
  - א. יוצא מדעתו.
  - ב. סופו שיוליד בנים יפים לתורה ומצוות.
  - ג. סופו לשונאה ולהוליד ממנה בן סורר ומורה.
  - ד. סופו שיקח עוד אשת יפת תואר.
2. "פי שניים". יש לאבא תשעה בנים וחמישה שקלים. כמה יקבל הבן הבכור (יש לחלק הכסף למספר הבנים כאשר הבן הבכור מקבל פי שניים מיתר אחיו).
  - א. יקבל שקל אחד.
  - ב. יקבל שקל אחד ועשר אגורות.
  - ג. יקבל 55 אגורות.
  - ד. יקבל שני שקלים ובשאר יתחלקו כולם.
3. "לא תתעב אדמי". כתב רש"י אף על פי שראוי לתעבו. מדוע ראוי לתעבו (ברש"י).
  - א. שיצא בחרב לקראתך.
  - ב. שייהרגו הרבה יהודים במסעי הצלב בעתיד.
  - ג. שיחריב את בית המקדש.
  - ד. שרצה להרוג את יעקב.

4. "לא תתעב מצרי". אף על פי שזרקו תינוקות ליאור – מדוע (ברש"י).

- א. כיון שעם ישראל הוציאו כסף וזהב רב ממצרים.
- ב. כיון שקיבלו בגללנו עשר מכות.
- ג. כיון שהיו לנו אכסניה בשעת הדחק.
- ד. כיון שטבעו בים.

5. "לא יומתו אבות על בנים". איזה פירוש מביא רש"י?

- א. שלא יומתו האבות בעוון הבנים.
- ב. שלא יעיד קרוב על קרובו (בעדות בנים).
- ג. אין להרוג במלחמה אב ובנו ביום אחד.
- ד. לא יטמא עצמו באב הטומאה ובולד הטומאה.

פרשת כי תבוא

1. "ושמחת בכל הטוב". מתי הוא זמן שמחה (ברש"י)?

- א. ביד באדר בלבד.
- ב. בחודש תשרי.
- ג. מעצרת ועד החג.
- ד. בסוכות בלבד.

2. "כי תכלה לעשר". מתי הוא זמן ביעור וידוי מעשרות הראשון (רש"י)?

- א. ערב פסח של שנה שלישית.
- ב. ערב פסח של שנה רביעית.
- ג. בל"ג בעומר. שיוכל לבער היטב באש המדורות.
- ד. וידוי בכל יום, ערב פסח של השנה הרביעית.

3. "וזהקמת לך". האם הוציאו בני ישראל את שתי עשרה האבנים ששמו בירדן (ברש"י)?

- א. הוציאו משם להר עיבל.
- ב. הוציאו משם אחרות להר עיבל.
- ג. לא הוציאו מן הירדן מאומה.
- ד. הוציאו 6 בלבד ו-6 ממקום אחר ולקחום להר עיבל.

4. "מסיג גבול". כיצד פירש רש"י?

- א. יורד לאומנות חברו.
- ב. נכנס לחצר חברו בלא רשות.
- ג. המתיר דבר שנהגו בו איסור.
- ד. מחזיר את הגבול לאחוריו וגונב את הקרקע.

5. "מכה רעהו בסתר". על מה נאמר (ברש"י)?

- א. על לשון הרע.
- ב. על הלבנת פנים שרוצה אדם להסתיר פניו.
- ג. הנותן עצה שאינה הוגנת ואין חברו יודע.
- ד. כפשוטו שאורב לו, מכה על ראשו ונמלט בחשכה.

פרשת ניצבים

1. "ואתם ניצבים". לשם מה כינס משה את בני ישראל (ברש"י)?

- א. להשרות שכינה במעשה ידיהם.
- ב. להכניסם בברית.
- ג. להוכיחם על מעשה העגל.
- ד. לברכם ברכת כוהנים.

2. "מחטב עציץ". מי היו חוטבי עצים ושואבי המים המוזכרים בפרשה (ברש"י)?

- א. מקצת שבט שמעון שהיו עניים ומלאכתם חוטבי עצים ושואבי מים.
- ב. גבעונים שבאו בעורמה ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים.
- ג. כנענים שבאו בעורמה ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים.
- ד. עמלקים שנתגיירו.

3. "לעברך בברית". כיצד היו עושים כורתי הברית (ברש"י)?

- א. מניח קורה בגובה עשרים טפח וכורתי הברית קופצים עליה.
- ב. עושים מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברים ביניהם.
- ג. עושים מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ומקיפים שתי המחיצות מסביב מימין.
- ד. כתשובה ג אלא שהיו מקיפים מצד שמאל.

4. "זאת אשר איננו פה". על מי מדובר (ברש"י)?
- מדובר בשומרים וכדומה שלא היו יכולים להיות בברית.
  - מדובר על אלו שמתו במצרים ולא זכו לצאת עם כולם.
  - מדובר גם על הדורות העתידיים להיות.
  - מדובר על בני אפרים שיצאו לפני הזמן ולא זכו להיות בגופם בברית.
5. "ושב ד' אלוך את שבותך". היה לו לכתוב והשיב את שבותך, מה למדו רבותינו מכאן?
- שהשכינה שרויה עם ישראל בגלותם וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם.
  - שבקיבוץ גלויות צריך הקב"ה לאחוז בידיו איש איש ולהעבירו למקומו.
  - תשובות א, ב, נכונות.
  - ושב – לשון עבר, שהדבר חתום כבר ואין לשנותו.

פרשת וילך

1. "מקץ שבע שנים". מתי הייתה מצווה זו (ברש"י)?
- בסוף השנה השביעית בחג הסוכות.
  - בשנה השמינית בחג הפסח.
  - בשנה השמינית בחג הסוכות.
  - בשנה השמינית בחג השבועות.
2. "תקרא את התורה הזאת". מי קורא (ברש"י)?
- הכהן הגדול.
  - המלך.
  - כהן הדיוט.
  - סגן הכהנים.
3. "הקהילו אלי". מה קרה עם החצוצרות (ברש"י)?
- עברו ליהושע.
  - נגנזו.
  - הותרו.

4. "ויכתב משה... ויתנה". מתי (ברש"י)?

- א. בא' בניסן.
- ב. כשנסתיימה כתיבת ארבעת החומשים.
- ג. כשנסתיימה כתיבת התורה כולה.
- ד. בטו באב.

פרשת האזינו

1. "בינו שנות דור ודור". כיצד ענש הקב"ה את דור אנוש (ברש"י)?

- א. בילבל את לשונם.
- ב. הפך חלק מהם לקופים.
- ג. הציק עליהם מי אוקיינוס.
- ד. הוריד אבני ברד על ראשם.

2. "שאל אביך". מי אלו (ברש"י בלבד)?

- א. אלו האבות של כל אחד ואחד.
- ב. אלו הנביאים.
- ג. אלו תלמידי חכמים.
- ד. מלך מלכי המלכים.

3. "יפרש כנפיו יקחחו". ממה ירא הנשר (ברש"י)?

- א. מגשם שוטף.
- ב. ממטוסים שחגים בקרבנו.
- ג. מן החץ.
- ד. שלא יוכל להניע כנפיו ויפול.

4. "ויאכל תנובת שדי". במה קלים פירות ארץ-ישראל משאר הארצות (ברש"י)?

- א. קלים לאכילה.
- ב. קלים להוציא תנובתם וקלים להתבשל.
- ג. קלים להימכר, שהם מבוקשים בכל מקום.
- ד. קלים ליפול מהעץ לפי שהם גדולים ומלאים.

5. "יודבר ד' אל משה בעצם היום הזה". באלו שלושה מקומות נכתב בעצם היום (ברש"י)?
- א. ביציאת מצרים, בנת, במיתת משה.
  - ב. בסנחריב, בנת, במיתת משה.
  - ג. בגוג ומגוג, בנת, במיתת משה.
  - ד. ביציאת מצרים, בנת, בשאול המלך.

פרשת וזאת הברכה

1. "מרבבת קדש". כיצד הנהגתו של בשר ודם ביום חתונתו (ברש"י)?
- א. מראה כל כבוד עושרו ותפארתו.
  - ב. מראה מקצת עושרו ותפארתו.
  - ג. מראה עצמו כעני מחשש לעין הרע.
2. "ישא מדברתיך". מה כתב רש"י?
- א. נשא אותם במדבר.
  - ב. מקבלים גזרותיך ודתותיך בשמחה.
  - ג. מנשאים את פרנסיהם המנהיגים אותם.
  - ד. יודעים לעתור ולרצות בציבור.
3. "ועזר מצריו תהיה". מדוע לא ייחד משה ברכה לשמעון בפני עצמו (ברש"י)?
- א. מפני שדחף את יוסף אל הבור.
  - ב. שהיה מזלם טוב ולא היו צריכים לברכה.
  - ג. שהיה בליבו עליו על מה שעשה בשיטים (זמרי בן סלוא עם כוזבי בת צור).
  - ד. שיעקב גזר עליהם שיהיו עניים ומלמדי תינוקות ומשה הוסיף שלא ייחד לו ברכה.
4. "יונק מן הבשן". איזה שם נוסף יש למערת פמייאס (בנייס) (ברש"י)?
- א. חמי טבריה.
  - ב. מערת הנטיפים.
  - ג. לשם.
  - ד. מערת השלושה.

5. מהיכן יוצא הירדן (ברש"י)?

- א. יצא מים המלח.
- ב. ממערת פמייאס (בנייס).
- ג. מהים התיכון.
- ד. מהאוקיינוס.

פרשת בראשית

1. "ויברך אתם". מדוע לא נתברכו גם החיות בעת שבירך את הדגים והעופות (ברש"י)?

- א. כיון שאין מחסרים אותן כמו הדגים והעופות לפיכך לא הוצרכו לברכה.
- ב. כיון שעתיד הנחש להתקלקל לא בירכן שלא יהא הוא בכלל המבורכים.
- ג. שהחיות מעולות יותר ואינם ראויים הדגים והעופות להתברך איתם יחד.
- ד. כיון שהן מזיקות, לכן אינן ראויות.

2. "לא טוב היות האדם לבדו". מדוע לא טוב (ברש"י)?

- א. שלא יאמרו שתי רשויות הן, הקב"ה מזווג זיווגים בעליונים והאדם – בתחתונים.
- ב. שצריך ללמוד תורה ואין מי שידאג למאכלו ולבושו ואין טוב אלא תורה.
- ג. שצריך להתיעץ עימה בדברים בעלמא כמו שאמרו חז"ל: אתתך גוצא גחין ולחיש לה.
- ד. שהאישה מכירה היטב את בעלה ומזככת אותו.

3. "והייתם כאלהים". מה פירושו (ברש"י)?

- א. יודע טוב ורע.
- ב. בעלי דעת.
- ג. לברוא אדם וחיות.
- ד. יוצרי עולמות.

4. "וישע". כיצד נתקבלה מנחתו של הבל (ברש"י)?

- א. ירדו גשמים ומילאו את בארות המים.
- ב. ירדה אש וליחכה מנחתו.
- ג. ירדו מלאכים ואכלו מנחתו.
- ד. קיבל קירון פנים כמשה רבנו.

באדיבות "שערי ציון", www.halacha.area.co.il

(הפתרונות לחידון בסוף הגיליון)

תפזורת - מידות ותכונות אופי במקרא

לפניכם מילים המתארות מידות ותכונות אופי שבמקרא. המילים התבלבלו. עליכם לסדר את המילים בצורה הנכונה ולאחר אותם בתפזורת הבאה:

א	ד	מ	ב	ל	י	ע	ל	ש	ב	ל	ר	ס	ח	מ	ד	א
י	ג	ב	ו	ר	ה	ח	י	ל	מ	י	מ	ת	ר	ב	ד	ו
ש	א	י	ש	ע	צ	ל	ח	כ	מ	י	פ	א	ר	צ	ק	ד
א	י	ר	ז	כ	א	א	מ	א	ש	ט	ו	ב	ע	י	נ	ס
מ	ש	מ	נ	צ	א	מ	נ	י	פ	ת	ת	א	ר	ט	ה	ח
ו	ב	ד	ד	י	ר	ש	י	ד	ש	א	ע	ש	ת	ו	נ	ו
נ	ר	א	י	ר	נ	ס	ש	ס	נ	י	ר	ת	מ	ב	ו	ה
ו	י	א	ב	ע	א	כ	ש	ש	ר	ש	ח	א	ת	ב	ק	ק
ת	א	ר	ו	ב	ג	ס	ו	נ	ע	ת	י	י	מ	ת	ד	ד
ע	ז	פ	נ	י	מ	י	מ	ת	ב	מ	א	ל	ש	ר	ש	צ
ל	י	ח	ש	י	א	ל	כ	ש	ת	ב	ו	ט	נ	א	י	פ
ה	מ	ח	ל	ע	ב	ו	נ	י	ב	מ	ש	י	א	ה	א	ד
א	ב	י	ר	י	ל	ב	מ	י	ר	ש	י	ר	ב	ד	ו	ר

אזכיר	לא חסר בדם	איש תנובה
רעב	שידבר מרי	תאשים
בורג	פת תראי	נשיא תאם
מכח	נזעפים	אחיש תל
יסכל	אפאר דם	בוגרי חלה
בדן	תישאו נאום	עול בחמה
נעו	ראש יביא	מתים ודבר
צעיר	יחיל איש	טב עיון
מתים	ניב אשים	ומבט תרא
בל יבריא	עצי אשל	כשתטבול
לא דם יבלע	עיר אש	אקפיץ רם

אתם מוזמנים לבקר באתר של עוזי קייש ולצפות בחידות ותפזורות נוספות.
כתובת האתר : www.tashbetz.8m.com

חגי תשרי

1. אבא/סבא/ילד מתפלל

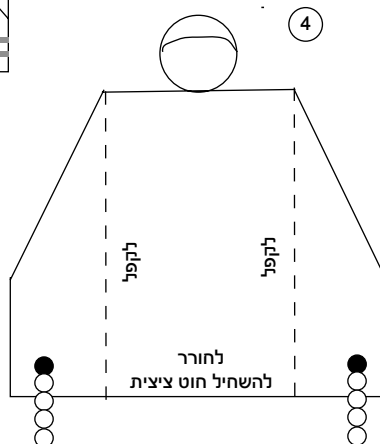
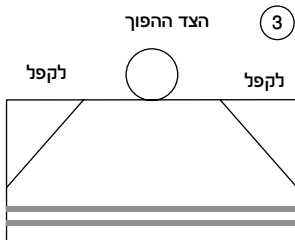
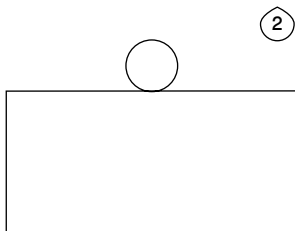
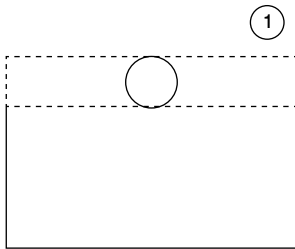
אפשר להכין מקיפולי נייר, ילד, אבא, סבא, אח מתפלל. כל חניך יזדהה עם הדמות הקרובה לו.

חומרים וציוד:

- גיליון נייר לבן (ציור) בגודל סטנדרטי, או בגודל הרצוי להכנת הבובה.
- מספריים
- עיפרון
- סרטים כחולים מבד או מנייר כלשהו
- חוטי כותנה או חוטי צמר לבן

אופן ההכנה:

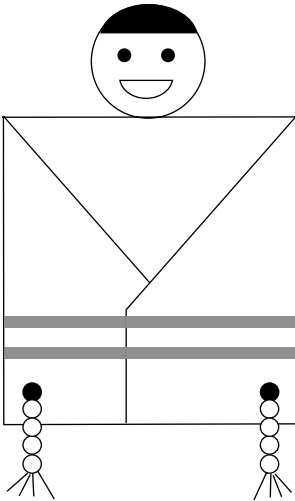
- מעמידים את גיליון הנייר לרוחב ומציירים עליו באמצעו עיגול שהוא הראש - פרופורציונאלי לגוף (לקבלת אמצע הדף אפשר לקפלו לשניים).
- יש לגזור את שני צידי הראש.

- מתקבל ילד, אבא, סבא, דוד עטוף בטלית - כל אחד והדמיון שלו.

- לפתוח, להפוך ולהדביק 2 פסי כחול לבן (סרטי בד, נייר זהב וכו').

5

- לחורר בצדדים חור לחוטי הציצית.

- לחניכים הבוגרים יותר אפשר ללמד כיצד קושרים חוטי ציצית (יש הבדלים בין אשכנזים לספרדים. אפשר לעמוד על השינויים).

- קשרים 13, 11, 8, 7 = 39 = ה' אחד. אחד = 13, שם ה' = 26

- אחר כך מציירים ומקשטים את הפרצוף.

- לבסוף אפשר לפתוח את הדמות בפנים ולכתוב ברכה לשנה החדשה לבני המשפחה.

הערה: עבודה זו יכולה להתאים לחניכים קטנים ביותר (ללא קשרי הציצית, ללא כיתוב בפנים. אפשר לצייר.

2. אתרוג להבדלה

אחרי חג הסוכות נשאר לנו האתרוג עם ריחו הנהדר. אפשר להכין ממנו כבשמים להבדלה במוצאי שבתות, שיישאר לאורך השנה.

חומרים וציוד:

- אתרוג. אפשר גם אתרוג פסול.

- מספריים או סכין.

- גרגירי ציפורן.

- שני בקבוקי פלסטיק של שתייה קלה או שתי קופסאות של קוטג' או של יוגורט (תלוי בגודל האתרוג).

- דבק סלולייט.

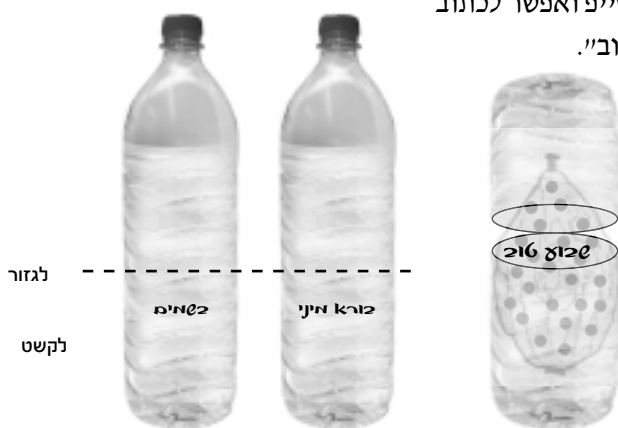
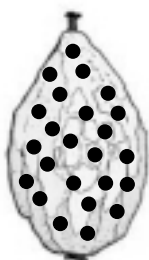
- דבקיות צבעוניות.

- לורדים על בסיס ספירט.

תהליך ההכנה:

- בעזרת מספריים או סכין מחוררים באתרוג חורים ותוקעים בהם את גרגרי הציפורן.
- את שני הבקבוקים חותכים באורך של $\frac{2}{3}$ של האתרוג.
- מקשטים במדבקות או לורדים על בסיס ספירט (הם אינם נמחקים). אפשר לכתוב עליהם "בורא מיני בשמים".
- מחברים את שני החלקים בסלוטייפ ואפשר לכתוב בתוך קופסאות הקוטג' "שבוע טוב".

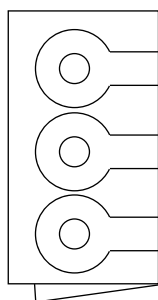
3. קישוטי סוכה - שרשרת ללא דבק

חומרים וציוד:

- גיורנלים, ירחונים צבעוניים.
- מספריים, עיפרון.
- 2 כוסות - אחת קטנה והשנייה גדולה ממנה ב- $1\frac{1}{2}$ ס"מ.

תהליך ההכנה:

- נייר צבעוני מתוך ירחון מקופל לשניים ברוחב של הכוס הגדולה.
- מסמנים אורך של 1-2 ס"מ ובסוף מציירים שני עיגולים - אחד קטן ואחד גדול.
- גוזרים את העיגול הקטן על ידי קיפול. אחר כך פותחים ומשחילים עיגול לתוך עיגול.

מאת מלכה אהרונסון

חומר אור-קולי

א. הימים הנוראים

סרטי וידאו (המצויים במרכזייה הפדגוגית התורנית)

בין כיפור לסוכות - (חט"ב) - 627 - עם הרב הראשי לישראל, הרב לאו, הזמר דדי גראייכר ותזמורת.

הסליחה - (יסודי - חט"ב) - 506, 478 - סיפורו של ר' אלעזר בן שמעון שהעליב אדם מכוער ולאחר שזה לא סלח לו בקלות קבע את האמירה הידועה "לעולם יהיה אדם רך כקנה ואל יהיה קשה כארז". בסיפור דומה מתנסים ילדים בחוג לדרמה כאשר המדריך מעליב את אחד הילדים.

הצדיק הכפרי - (יסודי) - 612 - סרט מצוייר. סיפור הידוע של ילד שלא ידע להתפלל וְשָׁרַק באמצע תפילת יום הכיפורים....

חגי ישראל - (חט"ב) - 199 (ר) - דובר רוסית.

חגי תשרי - (יסודי) - 181 (כ.ר.) - מורכב מהסרטים לשמוע קול שופר, אושפיזין, יום תרועה ותוכנית פרפר נחמד.

חגים ומצוות (חט"ב +) - **שבת, כשרות, חנוכה, שופר, מזוזות, תפילין** - 193 (ר) (דובר רוסית).

יום תרועה - (יסודי) 22 (כ.ר.), 172, 181 (כ.ר.), 506, 612 - ראש השנה, תקיעת שופר ומשמעותה.

יונה הנביא - (הגיל הרך) 175 - הסיפור התנכ"י בתיאטרון בובות.

יונה הנביא - (יסודי) 627 - סרט מצוייר. סיפור שליחותו של הנביא יונה (לא על פי המסורת).

לשמוע קול שופר - (יסודי, חט"ב) 23 (כ.ר.), 181 (כ.ר.), 506, 612 - מצוות השופר בראש השנה - גדריה, הלכותיה ומשמעויותיה.

סליחות בנוסח ספרד - 366 - צולם בבית-הכנסת "שערי תורה" בשכונת ארמון הנציב.

במוצאי יום כיפור - (חט"ב ועל-יסודי) - 713 - שירי מקהלה, זמר וסיפורים של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב.

יום הכיפורים - (על-יסודי) - 714 - דיון בהשתתפות פרופ' שלום רוזנברג, המורה לספרות אריאל הירשפלד, הסופרת הבימאית מיכל גוברין, בהנחיית ירון לונדון.

מבראשית - 813 - שיעורו של הרב מרדכי אלון בנושא ראש השנה.

מבראשית - 832 - שיעורו של הרב מרדכי אלון בנושאי ראש השנה ועשרת ימי תשובה.

70 פנים לראש השנה - 813 - בהשתתפות פרופ' שלום רוזנברג, אריאל הירשפלד ומיכל גוברין.

ונתנה תוקף - 810 - דין וחשבון בקיבוץ בית השיטה בעיקבות מלחמת יום הכיפורים.

חגי תשרי - 880 (מסידרת פרפר נחמד) (יסודי).

חגי תשרי - שנה טובה - 885 (מסידרת פרפר נחמד) (יסודי).

מבראשית - 896 - שיעורו של הרב מרדכי אלון בנושא ראש השנה ועשרת ימי תשובה.

תערוכת חגי חודש תשרי באומנות ובהווי העדות - 938 - בהפקת שאול גולדפרב ז"ל.

קישורים לאתרים ברשת לחגי תשרי

מקורות על ראש השנה :

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/RoshHashanah.htm>

מקורות על סוכות :

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/Sukkot.htm>

קישורים לאתרים אחרים בנושאי חגי תשרי :

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/HaverimLareshet/ChageyIsrael/ChageyTishrei.htm>

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

2015 - חרטה.

2043 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי בבל.

2081 - השופר / הימים הנוראים.

2203 - עת שערי רצון - פיוטים (רננות).

2204 - עת שערי רצון - תפילה (רננות).

2208 - מחזור סלוניקי - ימים נוראים.

2244 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי כורדיסטאן.

2245 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי מרוקו.

2246 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח ספרדי ירושלמי.

2247 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי תורכיה.

2248 - פתח לנו שער - נוסח תפילת הימים הנוראים.

2262 - מראה כהן (ת"ת נחלה) תיאור עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים.

2263 - ימים נוראים במלל ובניגון.

2267 - מאתיופיה לישראל - מסורת חגי ישראל (מארו), בהוצאת הסוכנות היהודית, המחלקה לעלייה וקליטה.

2278 - פיוטי ראש השנה (יהודי לוב).

- 2289 - בואו נשיר בחגי תשרי.
- 2355 - אלול - שלושה ספרים נפתחים בראש השנה - ביאור עניין - הרב אליהו דרמר.
- 2473 - אלול - תפילה ותחנונים ולא קבע - התוצאה וניחם על הרעה - הרב אליהו דרמר.
- 2475 - ראש השנה - וכותבנו בראש השנה מהו? ביאור - הרב אליהו דרמר.
- 2476 - אלול - עבירה עיקרה היא מצווה בלי פרי - ביאור לעבירה גמול - למצווה תשלום - הרב אליהו דרמר.
- 2477 - עשרת ימי תשובה - המשותף בין המוח והלב - הרב אליהו דרמר.

שקופיות (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- הימים הנוראים בקהילות ישראל (זאב רדובן) - (3001)
- ימים נוראים (שקופיות - קלטת ברוסית) - (3002)

ב. חג הסוכות ושמיני עצרת

- דגם לגזירה - בניית סוכה

סרטי וידאו (המצויים במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- אגודה אחת** - 150 - (חט"ב - על-יסודי) - הלכות ארבעת המינים לפי מנהגי העדות השונות על רקע גידולם בטבע ובנופי ארץ-ישראל.
- אושפיזין** (יסודי) - 22 (כ.ר.), 172, 181 (כ.ר.) - כיצד בונים סוכה כשרה.
- בסוכות תשבו** (יסודי - חט"ב) - 23 - דיני הסוכה.
- חגי ישראל** (חט"ב) - 199 (ר) דובר רוסית.
- חגים ומועדים ומצוות בין אדם לחברו** (חט"ב - על-יסודי) 233.
- לקט תוכניות ביהדות על הנושאים: יחס של אימון וכבוד בין אדם לחברו, **משא ומתן באמונה** במסחר, השבת אבידה, השב תשיבם, איסור **בל תשחית**.
- שלוש רגלים** - (יסודי) 250 (ר) דובר רוסית
- בין כיפור לסוכות** - (חט"ב) - 627 - עם הרב הראשי לישראל, הרב לאו שליט"א.
- סוכות** - (על-יסודי) 680 (כ.ר.) (אנגלית, כיתוביות ברוסית) - קבוצות תלמידים מכינה סרט על דיני סוכות ומנהגיו.
- מבראשית** - 896 - שיעוריו של הרב מרדכי אֶלון בנושא סוכות.
- תערוכת חגי חודש תשרי באמנות ובהווי העדות** - 938.

שקופיות (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- סוכות - 3003 - יצחק גנוט (קלטת ברוסית).
- סוכות - 3004 - יצחק גנוט.
- סוכות - 3005 - שמחת תורה בקהילות ישראל (זאב רדובן).

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- 2260 - סוכת שלום - (ת"ת נחלה) תיאור חג הסוכות בזמן בית המקדש.
- 2375 - הגדר בשמחת החג - הרב אליהו דרמר - מכון הרב פרנק - רמות.
- 2376 - סוכות נעוץ ביעקב אבינו - הרב אליהו דרמר - מכון הרב פרנק - רמות.
- 2404 - סוכות ושמחת תורה במלל ובניגון - ברוסית.
- 2424 - סוכות תשס"א - הרב אלישע וישליצקי (אל-עמי).
- 2469 - שמיני עצרת - חיובה בשמחה - הרב אליהו דרמר.
- 2470 - סוכות - למען ידעו, פסח למען תזכור - הרב אליהו דרמר.
- 2486 - חג הסוכות - שיעורו של הרב מרדכי אלון.

פתרונות לתשבץ אלול-תשרי

ע	ו	ב	ד	ה		ד	ג	נ	י	ה
צ		ח	פ	צ	ח	י	י	מ		ר
ה	ד		נ	ח	ת	ו	מ		ש	ה
ד	ר	ג	ה		ו		ל	ו	ל	ב
ע	י	נ		צ	ל	פ		י	ש	י
ת	ו		ח	ח	ח	ת	מ		ל	ת
	ש	מ	י	נ	י	ע	צ	ר	ת	
ה		ש	ל		ר		ר	ש		ע
ג	מ	ה		ק	ו	ק		ע	נ	ר
ר	ו		ר	ב	ש	ק	ה		ח	ב
א	ט	י	מ		ל		ר	ג	מ	ה
	ר	ח	ב	ע	מ	ז	א	ב	י	
ג	ד		נ	ר		כ	ה		ה	ל
י		ב		ש	ז	ר		ג		י
ט	ר	ז	נ		ק		מ	ה	ר	ל
ו	ע	ל	כ	נ	נ	ק	ו	ה	ל	כ

פתרונות לפרשת השבוע "דע רש"י"

פרשת כי תצא

1) ג (2) א (3) ג (4) ב (5)

פרשת כי תבוא

1) ג (2) ב (3) ד (4) א (5)

פרשת נצבים

1) ב (2) ג (3) ג (4) ג (5)

פרשת וילך

1) ג (2) ב (3) ג (4) ב (5)

פרשת האזינו

1) ג (2) ג (3) ב (4) א (5)

פרשת וזאת הברכה

1) ב (2) ג (3) ג (4) ב (5)

פרשת בראשית

1) ד (2) א (3) ד (4) ב (5)

פתרונות לתפזורת

איש אמונות (משלי כח: כ)	אכזרי (משלי יא: יז)
איש בריא (שופטים ג: יז)	בער (משלי ל: ב)
איש חיל (מלכים א, א: מב)	גבור (שמואל א, יד: נב)
איש מבין (דברי הימים א, כז: לב)	חכם (מלכים א, ב: ט)
איש עצל (משלי כד: ל)	כסיל (משלי י: א)
איש רע (שמואל א, ל: כב)	נדיב (משלי יט: ו)
איש תבונה (משלי יז: כז)	ענו (במדבר יב: ג)
איש תם (בראשית כה: כז)	עריץ (תהלים לו: לה)
אנשי אמת (שמות יח: כא)	תמים (יחזקאל כח: טו)
אשת חיל (רות ג: יא)	אבירי לב (ישעיהו מו: יב)
גבור החיל (שופטים ו: יב)	אדם בליעל (משלי ו: יב)
ובעל חמה (משלי כט: יב)	לא חסר בדם (משלי יז: יח)
ודבר תמים (עמוס ה: י)	ודבר ישרים (משלי טז: ג)
טוב עין (משלי כב: ט)	יפת תאר (בראשית כט: יז)
טובת מראה (אסתר א: יא)	עז פנים (דברים כח: ג)
טובת שכל (שמואל א, כה: ג)	פרא אדם (בראשית טז: יב)
קצר אפים (משלי יד: יז)	רודף צדקה וחסד (משלי כא: כא)

בגיליון "מדי חודש בחודשו" מס' 168 יש לתקן בעמ' 36 ב"דוגמאות לניבים ופתגמים"

לב אבן - המקור בספר יחזקאל לו: כו ולא כפי שכתוב

שמר בלבו - צריך לתקן לשמר את הדבר (בליבו) כפי שמופיע בכתוב.

פרסומים חדשים של האגף לתרבות תורנית

א. בעקבות הדפסות חוזרות של חלקים שאזלו, ניתן כעת להשיג סט שלם של "הגות – מאספים למחשבה יהודית":

הגות א' – הגות ומקרא	מ.ק. 01.011	150 עמודים	42 ש"ח
הגות ב' – בין ישראל לעמים	מ.ק. 01.012	160 עמודים	42 ש"ח
הגות ג' – תשובה ושבים	מ.ק. 01.013	190 עמודים	42 ש"ח
הגות ד' – יהדות בחברת מינו	מ.ק. 01.014	154 עמודים	42 ש"ח
הגות ה' – האשה במקורות היהדות	מ.ק. 01.015	99 עמודים	25 ש"ח
הגות ו' – על יהדות ודמוקרטיה	מ.ק. 01.016	172 עמודים	42 ש"ח

פרטים נוספים על ספרי "הגות" אפשר לקבל באתר של האגף לתרבות תורנית באינטרנט:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/Pirsumim/SfarimKalatot/history>
או בפניה בפקס 02-5601370

ב. ספרים חדשים:

היחידות הדתיות ב"הגנה" ובפלמ"ח, מאת ד"ר מרדכי פרידמן	מ.ק. 01.102	244 עמודים	76 ש"ח
הרב משה בן מימון: הגיונות – אמרות – שרטוטים, בעריכת ד"ר אריה סטריקובסקי	מ.ק. 01.103	36 עמודים	20 ש"ח
מורה נבוכי הנפש: היבטים חינוכיים להיגיינה של הנפש במשנת הרמב"ם, מאת הרב ד"ר אליהו אביעד	מ.ק. 01.104	383 עמודים	50 ש"ח

פרטים נוספים על הספרים אפשר לקבל באתר של האגף לתרבות תורנית באינטרנט:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/Pirsumim/SfarimKalatot/EretzIsrael/HayechidotHadatiyot.htm>

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/Pirsumim/SfarimKalatot/Machshevet/RambamChoveret.htm>

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/Pirsumim/SfarimKalatot/Machshevet/MorehNevucheiHanefesh.htm>

או בפניה בפקס 02-5601370

דרכי רכישה

פרסומי האגף – כשאר פרסומי משרד החינוך, התרבות והספורט – נמכרים על-ידי חברת "ספר לכל".

הזמנות יש להפנות בכתב אל: "ספר לכל"

רח' הבנאי 32

אזור התעשייה

חולון 58856

יש לציין את שם הפרסום ואת מספרו הקטלוגי (חשוב מאוד!) ולצרף המחאה לפקודת "ספר לכל" בהתאם למחיר הנקוב ליד כל פריט.

נוסף לכך יש להוסיף 15 שקלים דמי משלוח.

המזמין יותר מעשרה פריטים פטור מדמי משלוח.

לבירורים בעניין רכישה ישירה נא להתקשר אל חברת "ספר לכל"

לטלפון: 03-5580111 או לפקס: 03-5588330

לבירורים בעניין קניה בחנויות, ראו באתרנו באינטרנט, בכתובת:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/Pirsumim/KtovotHafatzah.htm>

או בפניה בפקס 02-5601370

